



KIYMETLİ EVRAK HUKUKU IŞIĞINDA TÜKETİCİNİN KAMBYO SENEDİYLE BORÇLANMASI

Dr. Öğr. Üyesi Ş. Esra KİRAZ*

Öz

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) 'Genel İlkeler' başlığı altında md. 4/5 ile tüketicilerin yaptıkları işlemlerde nama yazılı ve her bir taksit için ayrı ayrı olacak şekilde kıymetli evrak düzenleyebileceğini, ancak bu fıkra hükmüne aykırı düzenlenen senetlerin tüketici yönünden geçersiz olacağını hükme bağlamıştır. Hükme aykırılık halinde kanunda belirtilen 'geçersizlik' yaptırımının değerlendirilmesinde hem literatür hem de Yargıtay içtihatlarında bir görüş birliği ortaya çıkmamıştır. Çalışmamız kapsamında "geçersizliğin" ehliyete ilişkin bir mesele olarak ele alınması ve içtihatlarda da sıkça uygulandığı üzere "mutlak def'i" olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca, tüketicinin sadece düzenleyen değil, "lehtar ve ciranta" olabileceği ifade edilmiş ve avalist olarak taahhüt altına girmesi ihtimali de incelenmiştir. Çalışmamızın son kısmında, tüketici yönünden geçersiz olan kambyo senetlerinin hâmil ve senet üzerinde imzası bulunan diğer borçluların da başvurabileceği imkanlar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler

• Tüketici Senedi • Kambyo Senetleri • Nama Yazılı Senet • Def'i • Aval

* Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Özel Hukuk Bölümü, Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı, Çankırı, Türkiye | Asst. Prof., Çankırı Karatekin University, Faculty of Law, Department of Private Law, Commercial Law Department, Çankırı, Türkiye.

✉ serifeesrakiraz@karatekin.edu.tr • ORCID 0000-0003-3163-8640.

🔍 **Atıf Şekli** | Cite As: KİRAZ, Ş. Esra: "Kıymetli Evrak Hukuku Işığında Tüketicinin Kambyo Senediyle Borçlanması", SÜHFD, C. 33, S. 1, 2025, s. 349-389.

🔍 **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

🔍 Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.



THE CONSUMER'S DEBT BY BILL OF EXCHANGE IN THE LIGHT OF NEGOTIABLE INSTRUMENT LAW

Abstract

The Law on the Protection of Consumers (TKHK) stipulates in Article 4/5 under the title of 'General Principles' that consumers may issue negotiable instruments in their transactions in registered form and separately for each instalment, but the promissory notes issued in violation of this paragraph shall be invalid for the consumer. There is no consensus in both the literature and the jurisprudence of the Court of Cassation in the evaluation of the sanction of 'invalidity' in case of failing to the fulfilment of the provision. Within the scope of our study, it is concluded that 'invalidity' should be considered as an issue related to capacity and should be accepted as an 'absolute defence' as it is frequently applied in the case law. In addition, it has been stated that the consumer can be not only the issuer but also the 'beneficiary and endorser' and the value of the consumer's undertaking as an avalist has been analysed. Finally, the article also addressed in terms of the bearer and other debtors whose signatures are on the promissory note issued in contrary to the requirements set under TKHK.

Key Words

- Consumer Promissory Notes • Bill of Exchange • Registered Negotiable
- Defence • Aval

GİRİŞ

Tüketicilerin yaptıkları işlemlerde kıymetli evrakla borç altına girmelerine ilişkin olarak 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) getirdiği düzenleme ile tüketicilerin nama yazılı kıymetli evrakla borçlanabileceği hüküm altına alınmıştır.¹ Böylece tüketicilerin, satıcı/sağlayıcı ile arasında doğan def'ileri, senedin ciro ettirilmesi halinde karşılıklarına çıkacak hamillere de ileri sürülebilmesi amaçlanmıştır. Tüketiciyi korumak amacıyla hareket eden kanun, hükme aykırı düzenlenen senetlerin tüketici yönünden geçersiz olacağı yaptırımını getirmiştir.

2014 yılında yürürlüğe giren TKHK ile getirilen bu düzenlemeden önce, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (eTKHK) md. 6/A/3 ikinci ve üçüncü cümlesinde yer alan "*sözleşmeden ayrı olarak kıymetli evrak niteliğinde senet düzenlenecekse, bu senet, her bir taksit ödemesi*

¹ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Genel Gerekeçe.

için ayrı ayrı olacak şekilde ve sadece nama yazılı olarak düzenlenir. Aksi takdirde, kambiyo senedi geçersizdir” hükmü ile kıymetli evrak hukuku düzenlemelerine aykırı bir yaptırım tesis edilmişti. Nitekim bu durum; kamu düzeni icabı korunması gerektiği düşünülen tüketici ile kıymetli evrak hukukunda iyi niyetli olması sebebiyle korunan hamil arasında bir seçim yapma zorunluluğu doğurmuştu.²

TKHK md. 4/5 hükmü ile, tüketici tarafından nama olarak düzenlenmemiş kambiyo senedinin tamamen geçersiz olması ilkesinden vazgeçilmiş; kıymetli evrak hukukunun temel ilkelerinden birisi olan “imzaların istiklâli” ilkesine riayet edilmiştir.³ İlgili hükme aykırı olarak düzenlenen kambiyo senedinin yalnızca tüketici yönünden geçersiz olacağı; öte yandan senet üzerinde imzası bulunan diğer kişileri bağlamaya devam edeceği hükme bağlanmıştır. Ancak, bu yeni düzenleme ile tüketici işlemi için nama yazılı olarak düzenlenmeyen bir kambiyo senediyle borçlanan tüketicinin, ileri süreceği geçersizlik def’inin kıymetli evrak hukuku def’i sistemi içerisindeki yerine dair eTKHK döneminden beri devam eden tartışmalar sona ermemiştir.

Nama yazılı kambiyo senetleri ile tüketicinin şahsi def’ilerini her türlü hamile karşı ileri sürmesi mümkünken; emre ya da hamiline yazılı bir kambiyo senedi ile borçlanan bir tüketicinin şahsi def’ileri iyi niyetli hamillere karşı ileri sürebilmesi mümkün değildir. TKHK md.4/5’te senedin “tüketici yönünden geçersizliği” yaptırımının mutlak mı yoksa şahsi def’i mi olduğuna dair hem literatürde hem de uygulamada farklı görüşler ileri sürülmüştür. Yargıtay’ın farklı dairelerince farklı yaklaşımlar benimsendiği tespit edilmiştir. Hatta, 2018 yılında içtihat farklılıklarının giderilmesi talebiyle toplanan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu (İBBGK) verdiği karar da soruna çözüm bulmaktan uzak kalmıştır.

Çalışmamız kapsamında TKHK md. 4/5’e aykırılık halinde tüketici yönünden “geçersizliğin” ne şekilde ileri sürüleceği; kıymetli evrak hukuku def’i sistemi içerisindeki yeri hem literatür hem de yargı kararları ışığında cevaplanmaya çalışılacaktır. Bunun yanı sıra; tüketici tarafından TKHK’ya aykırı olarak düzenlenmiş bir kıymetli evrakta yetkili hamil ve

² **BAHTİYAR**, Mehmet/**HAMAMCIOĞLU**, Esra: “Tüketicinin Kıymetli Evrak ile Borçlanması ve Sonuçları”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 3, S.1,2015, s. 67.

³ **AKİPEK ÖCAL**, Şebnem/**KARA**, İlhan, Tüketici Hukuku Ders Kitabı: İkinci Baskı, Ankara, 2023, s 57; **GÜMÜŞ**, Mustafa Alper, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Şerhi, İstanbul, 2014, s. 42-43.

diğer başvuru borçlularının durumuna ilişkin bir değerlendirme yapılarak; konunun bir bütün halinde ele alınarak sorunların tespiti ile çözüm önerileri sunulacaktır.

I. TÜKETİCİNİN KAMBYO SENEDİ İLE BORÇLANABİLMESİNİN ŞARTLARI

A. Tüketici ve Tüketici İşlemi Sebebiyle Kambyo Senedi Düzenlenmesi

1. TKHK Işığında Tüketici

TKHK md.4/5'in uygulama alanı bulabilmesi için, öncelikle kambyo senedi ile borçlanacak kişinin tüketici olması gerekmektedir.⁴ TKHK md. 3 (k) bendine göre; tüketici "ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi"; ifade etmektedir. Bu esastan hareketle tacir yahut esnaf sıfatına sahip olmayan "gerçek kişinin" ticari ya da mesleki bir amaç taşımadığı kabul edilmektedir.⁵ Yeşiltepe, yine bu durumlarda da "ticari amaçla hareketin" varlığı halinde kişilerin tüketici sayılmayacağını belirtmektedir.⁶ Bahtiyar/Biçer ise, tacir/esnaf olmayıp ayrıca ticari/mesleki faaliyet sürdürmeyen gerçek kişilerin "karine olarak tüketici" sayılması ve aksini ileri süren kişinin bu iddiasını ispatla yükümlü sayılmaları gerektiği görüşünü ileri sürmüşlerdir.⁷ Bu görüşün uygulama açısından daha uygun düştüğü kanaatindeyiz. Aksi takdirde, her somut olayda tüketici olduğunu iddia eden kişinin bu durumunu ispat etmeye çalışması gerekecek, uyuşmazlıklarda bu durumun belirlenmesi için süre kaybedilecektir.

Tüketici tanımında "ticari" olmayan amaçlara atf yapılması tüketici sıfatını belirlenmesinde tacir kavramından yararlanılmasını gerektir-

⁴ Bakınız: Yargıtay HGK, 05.2.2014, E. 2013/12-2110, K. 2014/231, (Sinerji, Erişim Tarihi: 15.01.2025), "(...) davacının senet lehtar ve cirantası olması da gözetilerek, davacının TKHK'nun 6/A maddesi gereğince senedin nama yazılı düzenlenmesi gerektiği iddiasını sonradan hamile karşı ileri sürmesi Türk Medeni Kanunu (TMK)'nun 2. maddesi kapsamındaki çelişkili davranış yasağı oluşturur ki, böyle bir davranış hukuken korunamaz."

⁵ **BAHTİYAR**, Mehmet/ **BİÇER**, Levent: "Adi İş/Ticari İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S.3, 2016, s. 401.

⁶ **YEŞİLTEPE**, Salih Önder: "6502 sayılı TKHK m. 4/5 Çerçevesinde Kıymetli Evrakın Tüketici Yönünden Geçersizliği Meselesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 20, S. 2, 2014, s. 27.

⁷ **BAHTİYAR/BİÇER**, s. 401.

mektedir. Ancak, bu kavram pek çok sorunu da doğurmaktadır. Türk Ticaret Kanunu (TTK) md. 3'e göre "bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve filler" ticari iş olarak kabul edildiğinden tacirin tüketici sıfatının olmayacağı görüşü ileri sürülmektedir. Her ne kadar tacirin borçlarının ticari olması asıl olarak kabul edilmiş olsa da "gerçek kişi tacir" bakımından TTK md. 19/1'de yer alan istisna sebebiyle, bunların bazı durumlarda tüketici olmaları kabul edilmektedir. Hükme göre, "bir tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı taktirde borç adı sayılır." Gerçek kişiler bakımından belirtilen iki durumda "ticari olmayan amaç" ile hareket edildiği düşüncesiyle bunları tüketici kabul etmek mümkün olabilecektir.

Tüzel kişi tacirlerin, TTK md. 19/1 kapsamında sayılmamasına karşın; TKHK'nın tüketici olabilecekler içerisinde "tüzel kişileri" sayması tüzel kişi tacirin tüketici sıfatına sahip olup olmayacağı tartışmalarını doğurmuştur.⁸ Kimi yazarlar tüzel kişi tacirlerin bazı işlemleri bakımından tüketici sıfatına haiz olabileceği ileri sürmüştür.⁹ Örneğin; çalışanlarının motivasyonu için geziler, etkinlikler düzenlenmesi yönünden yaptıkları işlerde tüketici olarak kabul edilmeleri gerektiği savunulmuştur.¹⁰ Battal, tüzel kişilerin de tüketici sayılabileceğini ve "tüketimin amacının iktisadi faaliyetle ilgili olması" bakımından yapılacak bir değerlendirmeye tüzel kişi

⁸ Öğretide, tüzel kişi tacirin adı iş sahası olmayacağı görüşünü savunan yazarlar bulunmaktadır. Bakınız: **ÜLGEN**, Hüseyin/**HELVACI**, Mehmet/**KENDİGELEN**, Abuzer/**KAYA**, Arslan/**NOMER ERTAN**, Füsün, Ticari İşletme Hukuku: 5. Baskı, İstanbul 2015, s.65; **BOZKURT**, Tamer, Ticari İşletme Hukuku: 5. Baskı, Ankara 2023, s. 130-132; **UYMAZ**, Alper/**TÜRK**, Mehmet Cemil: "Tacirin Tüketici Sıfatı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 72, S. 3, 2023, s. 1591-1633; **AYDOĞDU**, Murat/**KAHVECİ**, Nalan, Ticaret Hukuku Dersleri: Ankara 2021, s. 60; **ÜNAL**, Ahmet Cemil: "Ticari İş- Tüketici İşlemi Ayrımı Kapsamında Tüzel Kişi Tacirlerin Durumu", BÜHFD, C. 6, S. 1, 2020, s. 47-48.; **AKİPEK/KARA**, s. 32. Öte yandan, tüzel kişi tacirlerin tüketici olabileceği görüşü de ileri sürülmektedir. Bakınız: **AYHAN**, Rıza/**ÇAĞLAR**, Hayrettin/**ÖZDAMAR**, Mehmet, Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar: 15. Baskı, Ankara 2022, s. 24-26; **YILDIRIM**, Abdülkerim/**AYTUĞAR**, Bilge: "Tüketici İşlemlerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 2, 2020, s.

⁹ **BAHTİYAR/ BİÇER**, s. 406; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 24-26; **YÜCER AKTÜRK**, İpek: "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S.2, 2016, s.103-128.

¹⁰ **BAHTİYAR/ BİÇER**, s.406; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 25.

tacirlerin tüketici sıfatının varlığının tespitinin mümkün olduğunu belirtmiştir.¹¹ Bu kapsamda verdiği örneklerde “işletmenin faaliyet sahası ile ilgili rutin işler” dışında yapılan işlemlerde bakımından tüketici sayılmaları gerektiğini savunmuştur.¹²

Öte yandan, kimi yazarlarca ticaret şirketleri açısından örnek olarak verilen işlemler ya da iş yerinde kullanılmak üzere alınan klima, fotokopi makinesi yahut buzdolabı gibi eşyaların da “dolaylı olarak şirketin ticari veya mesleki amaçlarına hizmet ettiği” ileri sürülmüş ve bunların tüketici sayılmaları kabul edilmemiştir.¹³

Dernek, vakıf gibi tüzel kişiler amaçlarına varmak için bir ticari işletme işlettikleri takdirde tacir sıfatını kazanmaktadır. Bu türden tüzel kişilerin kamu yararı gibi amaçlarla hareket ettikleri düşünüldüğünde yap-

-
- ¹¹ **BATTAL**, Ahmet: “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Yönünden Tacirlerin Tüketici Sıfatı”, Prof Dr. Ali Bozer’e Armağan, Karayalçın, Yaşar (editör), Ankara 1998, s. 329, **ÇABRİ**, Sezer, 6502 Sayılı Kanun’a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara 202, s 149.
- ¹² **BATTAL**, s. 329-330; **AYDOĞDU**, Murat/**KAHVECİ**, Nalan: Ticaret Hukuku Dersleri: Ankara 2021, s. 82, **ÇABRİ**, s. 145.
- ¹³ **NARBAY**, Şafak/**AKKUŞ**, Muhammed: “Ticari İş ve Tüketici İşlemi Kavramları Eksevinde Görevli Mahkeme ve Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Düşünceler”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 44, 2020, s. 301-334. Bknz: Yargıtay 19 HD E. 2015/10751, K. 2016/2252 (Sinerji Mevzuat, Erişim Tarihi: 20.02.2024). “Somut olayda taraflar ticari şirket olup, 6102 sayılı TTK’nun 19/1 md.sinde, bir tacirin borçlarının ticari olmasının asıl olduğu, ancak gerçek bir kişi olan tacirin yaptığı işlemin ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirildiği veya işlemin fiil veya işleminin ticari sayılması niteliği gereği uygun olmadığı takdirde, bu işlemlerden doğan borcun adi sayılacağı düzenlenmiştir. Anılan madde yönünden yasa koyucunun, sadece gerçek kişi tacirleri öngörmesine ve dolayısıyla tüzel kişi tacirlerin bu kuralın dışında kalmasına göre, ticari bir şirket olan davacının tüketici olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Mahkemece, davanın genel mahkemelerin görevine girdiği gözetilmeden, tüketici mahkemesi sıfatıyla bakılıp karar verilmesi doğru görülmemiştir.”; **ASLAN**, İ. Yılmaz: Tüketici Hukuku Dersleri: 5. Baskı, Bursa 2014, s. 4. Aslan da benzer şekilde, ticari işlemin tanımında yer verilen “ticari ver mesleki olmayan amaç” kıstasını değerlendirirken, “alınan eşyanın maliyetinin geri dönmesinin mümkün olup olmadığına bakmak gerekir” şeklinde görüş ifade etmiştir. Buradan hareketle de bir işletme bakımından “işletmeye kaydettirilen” bir işlemde mesleki amaç bulunacağını ifade eder.

tıkları bazı işlemler bakımından tüketicilere özgü korumadan yararlanmaları gerektiği düşünülmektedir.¹⁴ Tüzel kişiliği olmayan tacirler bakımından tüketici sayılabilmek imkânı bulunurken; diğerleri bakımından bu olanağın olmamasının da eşitsizlik yaratacağı savunulmuştur.¹⁵

Yargı kararları incelendiğinde, TTK md. 19/1'in göz önüne alınarak, tüzel kişi tacirler bakımından "tüketici" sıfatının olmayacağı kabul edilmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından 2011 yılında verilen bir kararda,¹⁶ "*Tacirin, ticari işletmesiyle ilgili tüm faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi davranması gerekir. Bu cümleden olarak, ticari işletmesiyle ilgili sözleşmeleri yaparken ve bu sözleşmelerden doğan borçlarını yerine getirirken basiretli bir iş adamı gibi davranmak zorunda olan tacirler tüketiciler için düzenlenen yasa hükümleri kapsamına alınamazlar. (...) Davacı Limited Şirket tacir olup, tüzel kişilik adına ticari işletmesinde kullanmak üzere otomobil satın almış; bedelini ödemek üzere kredi kullanmıştır. Davacı tüketici olarak tanımlanamayacağı gibi yaptığı işlem tüketici işlemi değildir ve kullandığı kredinin tüketici kredisi olduğunu kabule de olanak bulunmamaktadır*" diyerek tüzel kişi tacirlerin TKHK kapsamında tüketici sayılamayacaklarını belirtmiştir. Yargıtay'ın tüzel kişi tacirlerin tüketici olamayacağı yönünde güncel kararları da bulunmaktadır.¹⁷

Tüzel kişi tacirin tüketici sıfatının olmadığı yönünde hüküm kurulan kararlar incelendiğinde, ilk derece mahkemeleri tarafından TKHK'da yer alan "ticari veya mesleki olmayan amaçlar" lafzına vurgu yapılarak hüküm kurulduğu, taraflardan biri tüzel kişi şirket olsa dahi ortada ticari veya mesleki amaç bulunmuyorsa "tacirin" tüketici sayıldığı görülmektedir.¹⁸ 2021 yılında İstanbul BAM tarafından verilen kararda, gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi ile gerçek kişi tarafından alınan villanın, kişinin

¹⁴ ZEVKLİLER, Aydın/ÖZEL, Çağlar, Tüketicinin Korunması Hukuku: Ankara 2016, s.92; AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s 26.; ASLAN, s. 5., BATTAL, s. 324-327. Battal da özellikle amaçlarına varmak için ticari işletme işleten dernek ve vakıflar için tüketici sıfatının olabileceğini, zira onların da gerçek kişi tacir gibi adî iş sahası ve ticari iş sahası olduğunu belirtmiştir.

¹⁵ ZEVKLİLER/ÖZEL, s.93.

¹⁶ Yargıtay HGK, 21.09.2011, E. 2011/500, K. 2011/550, (Sinerji Mevzuat, Erişim Tarihi: 20.02.2024).

¹⁷ Bakınız Yargıtay HG, 9.7.2020, E. 2017/913, K. 2020/568, (Sinerji Mevzuat, Erişim Tarihi: 20.02.2024). Yargıtay HGK, 14.1.2020, E. 2017/1637 K. 2020/13, (Sinerji Mevzuat, Erişim Tarihi: 20.02.2024).

¹⁸ Yargıtay HGK, 14.1.2020, E. 2017/1637 K. 2020/13 (Sinerji Mevzuat, Erişim Tarihi: 20.02.2024). "6. İstanbul 5. Tüketici Mahkemesinin 11.09.2013 tarihli ve 2012/383 E., 2013/905 K.

vefatı üzerine davacı şirket tarafından mirasçılardan satın alınması üzerine şirketin “taşınmazı hangi amaçla aldığı” tespit edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.¹⁹ Kararda “(...) Hal böyle olunca davacının satın alma amacının araştırılarak, nihai amacının yatırım mı kullanma mı iş yeri olarak edinme mi olduğu belirlenerek sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı görülmüştür” denilerek istinaf başvurusunu kabul etmiştir.

Kanaatimizce de tüzel kişi tacirler bakımından ortada bir mesleki ya da ticari amaç olup olmadığının incelenmesi; buna göre TKHK kapsamında tüketici sıfatlarının değerlendirilmesi gerekmektedir. TTK içerisinde düzenlenen “kıymetli evrak” gibi teknik bir konuya ilişkin davalar dahi, TTK md. 4/1/a hükmüne göre ticari dava olarak ticaret mahkemesinde değil, TKHK’nın sonraki-özel kanun olması sebebiyle tüketici mahkemesinde görülmektedir. Hâl böyleyken, TKHK’ye göre “tüketici” tespitinde yine TKHK esas alınarak “mesleki veya ticari olmayan amaç” değerlendirilerek bir sonuca varılmalıdır.

Bu noktada Bahtiyar/Biçer’in belirttiği üzere, “TKHK.’yi, TTK. Karşısında bütün hükümleriyle özel kanun saymak, ticari ihtiyaç ve gelişmeler gözetenilerek konulmuş, TTK.’daki özel hükümlerin uygulanmasını devre dışı bırakmaya yol açabilir.”²⁰ TTK ve TKHK arasında ortaya çıkarılan bu uyumsuzluk, ya tüketici tanımından “tüzel kişiler” çıkarılarak yapılacak ya da ticari iş karanesi yeniden gözden geçirilerek, tüzel kişi tacirlerin, özellikle,

sayılı kararı ile; davacının ticari şirket olması nedeniyle tüketici mahkemesinin görevli olmadığı ileri sürülmüş ise de, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un (TKHK), “Tanımlar” başlıklı 3. maddesine göre tüketicinin; bir mal ve/veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişiyi ifade ettiği, dava konusu araç her ne kadar şirket adına satın alınmış ise de, aracın ticari ve mesleki olmayan amaçlarla şirket ortağı ve yetkilisi tarafından kullanıldığının bildirildiği, bu kullanımın aksi ispat edilemediği gibi, şirket ortaklarının özellikle kullandıkları otomobili şirket adına satın aldıkları malum bulunmakla, davacı vekilinin açıklamasının yeterli olduğu ve anılan hüküm uyarınca tüzel kişinin söz konusu talep nedeniyle tüketici olarak kabulü gerektiği ...”, Bknz. İstanbul BAM 7. HD, 27.04.2023, E. 2023/1375, K. 2023/1044, (Sinerji Mevzuat, Erişim Tarihi: 20.02.2024). “(...) 6502 sayılı yasanın 3. maddesi uyarınca tüketici sıfatı ile taşınmazın satın alındığı, satın alınan taşınmazın sözleşme tarihi itibarıyla konut amaçlı olarak satın alındığı, konut amaçlı taşınmaz mal ifadesiyle kullanım amacının konut olması yeterli bulunmuş olmakla davaya tüketici mahkemesinde bakılması gerektiği kanaatiyle, Mahkememizin görevsizliğine...” gerekçesiyle davaya bakmakta görevli mahkemenin tüketici mahkemesi olduğuna karar verilmiştir.”

¹⁹ İstanbul BAM 7. HD, 1.12.2021, E. 2021/2512, K. 2021/2922, (Sinerji Mevzuat, Erişim Tarihi: 04.03.2024).

²⁰ BAHTİYAR/ BİÇER, s. 417.

doktrinde de savunulduğu üzere, amacına varmak için ticari işletme işleten dernekler ile vakıfların tüketici sıfatının kabulü ile giderilebilecektir.

2. TKHK Işığında Tüketici İşlemi

TKHK madde 3 (1) bendinde ise tüketici işlemi, “mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi” şeklinde tanımlanmıştır. Tüketici işleminin tespitinde kurulan sözleşmenin “kimler arasında” yapıldığı önemli bir rol oynamaktadır.²¹ İşleminin bir tarafının ticari veya meslekî amaçlarla hareket etmesi, diğer tarafının ise bu amaçları gütmeyen bir “tüketici” olması gerekmektedir. Bentte sayılan sözleşmeler dışında kalan sözleşme türleri, taraflarının bentte gösterilen kişiler olması halinde tüketici işlemi olarak kabul edilecek olup; gösterilen sözleşme türleri örnek kabilinden sayılmıştır.²²

Tüketicinin kim olduğu yine tüketici işleminin belirlenmesinde kullanılacaktır. Yukarıdaki başlıkta tüketicinin ne olduğu tanımlandığından burada tekrar edilmeyecektir. Ancak, bir tarafının tüketici olmadığı hukuki işlemlerin tüketici işlemi olarak kabul edilmeyeceğini, dolayısıyla tarafın tüketici sıfatının belirlenmesinin önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Tüketici işlemi kapsamında, tüketicinin “ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket etmesi” kriteri de dikkate alınmalıdır. Gerçek veya tüzel kişi tüketicilerin yaptıkları işlemler kişisel, ailevi ihtiyaçlarına yönelik özel bir amaç için yapılmalıdır.²³

Tüketici işleminin karşı tarafının da “ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden” gerçek ya da tüzel kişi olması gerekmektedir. Bu noktada, TKHK’de tanımlanan satıcı ve sağlayıcının, söz konusu amaçlarla hareket eden karşı taraf olduğu söylenebilecektir. Madde 3(1)’ya göre; “Sağlayıcı: Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye hizmet sunan ya da hizmet sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek

²¹ ÇABRİ, s. 74, Bakınız: AKİPEK ÖCAL, Şebnem: Madde 3/Akipek Şerhi, Tokbaş, Hakan/Tüzüner, Özlem Milli Şerh-6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Tokbaş, Hakan/Tüzüner, Özlem (Editörler), Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, İstanbul 2016, s. 58, KARA, İlhan, Tüketici Hukuku: 3. Baskı, Ankara 2023, s. 77.

²² Bakınız. AKİPEK ÖCAL, s. 37, ÇABRİ, s. 76-77.

²³ ZEVKLİLER/ÖZEL, s.94; AKİPEK ÖCAL, s. 57; ÇABRİ, s. 83-84; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 89.

veya tüzel kişiyi”, md. 3 (i)’ye göre “Satıcı: Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi” ifade etmektedir. Her iki tanımdan da yola çıkarak “ticari veya mesleki amaçlarla” hareket edilmesi ölçütünün önemli olduğu görülmektedir. Ticari amacın varlığının tespitinde, tüketici açısından yapılan değerlendirmede “nihai tüketim amacının”;²⁴ satıcı/sağlayıcı için yapılan değerlendirmede ise kazanç elde etmenin “asgari bir örgütlenme” içinde bulunmasının dikkate alındığı görülmektedir.²⁵

TKHK md. 4/5 uyarınca tüketici tarafından düzenlenen kambiyo senedinin “tüketici işlemi” için verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, kambiyo senedinin tüketici işlemi nedeniyle verildiğinin ispatı meselesi önemli bir sorundur.²⁶ İspat kolaylığı açısından, tüketicinin yapacağı sözleşmede ayrıca bir senet düzenlendiği, vadesi, düzenleme tarihi gibi bilgilerin yer alması da tavsiye edilmektedir.²⁷

Senedin verilmesine sebep olan temel ilişkinin “tüketici işleminin” kaynaklandığının ispatı, TKHK md. 4/5’te sağlanan imkanlardan yararlanma imkânı verecektir. Ancak, ispatın senet üzerine derç edilecek bir kayıtla yapılması halinde, bunun senedin soyutluğunu ortadan kaldırıp kaldırmadığı meselesi tartışmalıdır. Ayrıca, TTK’da kambiyo senetleri bakımından “kayıtsız şartsız belirli bir bedeli ödeme hususunda haveleyi

²⁴ ÇELİK, Aytekin: “Tüketici İşlemlerindeki Ticari Amaç Unsurunun Ticari İş Açısından Değerlendirilmesi”, Kadir Has Hukuk Fakültesi, C.11, S. 2, s.784; AKİPEK ÖCAL, s.171.

²⁵ GÜMÜŞ, s.15; AKİPEK ÖCAL, s. 165; ZEVLİLİLER/ÖZEL, s 97; AYDOĞDU/KAHVECİ, s. 103; ÇELİK, Ticari Amaç, s. 784.

²⁶ Yargıtay 12 HD E. 2022/9624, K. 2023/2244 (Sinerji, Erişim Tarihi: 17.01.2025), Uyuşmazlıkta İlk Derece Mahkemesi “senet metninde de tüketici sözleşmesi nedeniyle verildiğine ilişkin bir ibare bulunmadığı, alacaklı davalının senedin tüketici sözleşmesi nedeniyle verildiği iddiasına yönelik açık bir kabulünün bulunmadığı, bu nedenle takibe dayanak senetlerin tüketici hukuku ve taraflar arasında var olduğu iddia edilen sözleşme yönünden incelenmesi olanağı bulunmadığı,” diyerek talepleri reddetmiş sonrasında da karar hem İstinaf hem Yargıtay aşamasında onanmıştır. Yargıtay 12 HD, 3.4.2023, E. 2022/8010 K. 2023/542, Yargıtay HGK, 9.6.2020, E. 2017/12-341, K. 2020/374, “Dosya kapsamına göre, takip alacaklısının 6762 sayılı TTK’nın 599. maddesi hükmü uyarınca kötüniyetli olduğu iddia ve ispat edilmediği gibi, senet metninde de tüketici sözleşmesi nedeniyle verildiğine ilişkin bir ibare bulunmamaktadır” denilerek ilk derece mahkemesinin direnme kararı bozulmuştur., Bknz. Yargıtay 12 HD, 28.09.2023, E. 2022/13440, K. 2023/5437, (Lexpera, ErişimT: 17.01.2025), Yargıtay 12 HD, T.17.04.2019 E. 2019/2742, K.2019/6701, (Sinerji, 17.01.2025).

²⁷ AYDOĞDU, s. 204.

ya da ödeme vaadini içermesi" gerektiği şart koşulduğundan; senet metnine yazılacak kayıtların, senedin ödenmesini herhangi bir kayda bağlamaması senedin kambyo vasfının varlığı için önemlidir.

Kıymetli evrak hukukunda bazı senetler bakımından soyutluk ilkesi hakimdir. Buna göre; senedi içindeki hak, temel ilişkiden bağımsızdır. Senedin düzenlenmesine neden olan temel borç ilişkisi senet metninden anlaşılmaz.²⁸ Dolayısıyla ortada iki ilişkinin doğumu söz konusu olacaktır: satım, kira gibi bir temel hukuki ilişki ile; ödeme için kambyo senedi düzenlenmesi halinde bir de kambyo ilişkisi doğacaktır. Ancak, temel ilişkinin varlığı ya da geçerliliği; kıymetli evrakın varlığını ve geçerliliğini etkilemeyecektir.²⁹ Kıymetli evrakın soyutluğu ile senede duyulan güven artacak ve tedavül kabiliyeti güçlenecektir.³⁰

Tüketicinin düzenlediği kambyo senedi üzerinde, senedin tüketici işlemi nedeniyle verildiğine ilişkin bir ibarenin senedin soyutluğu ilkesi ile çelişeceği; bu nedenle senedi geçersiz kılacağı düşünülmektedir.³¹ Cengil, tüketici senedi ifadesinin konulmasının, hem senedi tedavül yoluyla devralan hamiller açısından hem de tüketiciyi koruyabilmek açısından yararlı olacağını ve senedi geçersiz kılmaması gerektiğini savunmaktadır.³² Can ise, tüketici işlemi nedeniyle verilen senede, tüketici işleminden

²⁸ Bakınız: **PULAŞLI**, Hasan, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları: 10. Baskı, Ankara 2023, s. 40., **ÖZTAN**, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997, s.173.

²⁹ **KENDİGELEN**, Abuzer/**KIRCA**, İsmail: Kıymetli Evrak Hukuku: İstanbul 2021, s. 27; **PULAŞLI**, s. 40-42, **POROY**, Reha/**TEKİNALP**, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuk Esasları, 22. Bası, İstanbul 2018, s. 38. **BOZER**, Ali/**GÖLE**, Celal, Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Bası, Ankara, 2021, s, 27.

³⁰ **POROY/TEKİNALP**, s. 44.

³¹ **UZUNALLI EROĞLU**, Sevilay: "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 1, 2004, s. 157-518. Ayrıca bu konudaki görüş ve tartışmalar için bakınız: **SÖNMEZ**, Numan Sabit: "Yargıtay İBBGK'nın 29.11.2019 Tarih ve 2018-5/6 Sayılı Kararı Çerçevesinde Tüketicilerin Düzenledikleri (Emre Yazılı) Kambyo Senetlerinin Hukuki Akıbeti, Ticaret Kürsüsü Tartışıyor: Kürsü Seminerleri-I, İstanbul 2022, s. 323-332.

³² **CENGİL**, M. Fatih: "Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 05.03.2014 Tarih, 2013/12-2113 Esas ve 2014/210 Kararı Işığında Tüketicinin Yapmış Olduğu İşlemler Nedeniyle Nama Yazılı Senet Düzenlenmesi Zorunluluğu", Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, 2014, s. 68-69. Aynı şekilde bakınız: **AL KILIÇ**, Şengül: "Tüketici İşlemleri Dolayısıyla Düzenlenen/Düzenlendiği İddia Edilen Kambyo Senetlerinde Görevli Mahkeme Meselesi", Fulya Erlüle (Editör), 7. Uluslararası Asos Congres Hukuk Sempozyumu (27-29 Mayıs 2021) Tam Metin Kitabı, Elazığ, 2021, https://kongre.akademikiletisim.com/files/asos2021/asoshukuk_tam_metin_kitabi.pdf (Erişim Tarihi: 31.08.2024) s.

verildiğini belirten bir kaydın yapılacak kanuni bir düzenlemenin ardından mümkün hale gelebileceği ve bu şekilde tüketici işlemlerinden dolayı kıymetli evrak verilmesinden kaynaklanan sorunlarının çözülebileceğini ileri sürmüştür.³³

Senet metni üzerine konulacak “tüketici işlemi içindir”, “tüketici senedi” gibi bir ibarenin, senedin soyutluğuna etkisi, teminat senetlerini akla getirmektedir. Bu tür senetler, kambiyo senetleri üzerine “teminat içindir” gibi bir kayıt konularak meydana getirilir ve söz konusu kambiyo senedinin bir borcun karşılığında teminat olarak verildiği senettir.³⁴ Kambiyo senedinde temel ilişkiye atıf yapılmadan teminattır gibi bir kayıt konulmasının kıymetli evrakın soyutluğuna etki etmediği yönünde görüşler bulunmaktadır.³⁵ Kendigelen, yalnızca temel borç ilişkisinin senet metnine derç edilmesinin senedin geçerliliğine etki etmeyeceğini, sadece ödemeyin yapılmasının karşı edimin gerçekleşmesi gibi bir şarta bağlanmamış olması gerektiği görüşünü savunur.³⁶

Tüketicinin kambiyo senediyle borçlandığı durumlarda, kambiyo senedi üzerine “tüketici senedi”, “tüketici işlemi içindir” türünden bir kaydın konulmasının, tıpkı teminat senetlerinde olduğu gibi kambiyo senedinin düzenlenmesine temel teşkil eden hukuki ilişkiyi göstermeyecektir. Zira, “tüketici işlemi” çok fazla sayıda sözleşmeyi kapsamakta; düzenlenen kambiyo senedinin tüketici ve satıcı/sağlayıcı arasındaki bir sigorta sözleşmesinden mi yoksa bir satım sözleşmesinden mi kaynaklandığı “tüketici işlemi” ibaresinden anlaşılamayacaktır. Tüketici senedi gibi bir ibare, senette yazılı meblağın ödenmesini tüketici işlemindeki bir yüküm-

328-329. Aydoğdu/Kahveci, 2021 s.301 Yazarlar, senet üzerine yazılacak “tüketici senedir” şeklindeki ibarenin, senedin soyutluğuna etkisini tartışmamış ancak ispat kolaylığı açısından tüketicilerin bu yönde hareket etmesini tavsiye etmiştir.

³³ CAN, Mertol: “Yargı Kararları Işığında Tüketici Hukukunun Kambiyo Senetleri Tatbikatını Etkileyen Hükümlerine İlişkin Kısa Bir Değerlendirme”, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 2, 2020, s. 4116-4117.

³⁴ POROY/TEKİNALP, s. 266.

³⁵ ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Abuzer/KAYA, Arslan, NOMER ERTAN, Füsün, Kıymetli Evrak Hukuku: 13. Bası, İstanbul 2021, s. 167; SARIKAYA, Merve, Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı: Teminat Poliçesi, Teminat Bonosu, Teminat Çeki, İstanbul 2018, s.87 vd.; SÖNMEZ, Numan Sabit: Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler, İstanbul 2019, s.67; ODMAN BOZTOSUN, Ayşe: “Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı”, Legal Hukuk Dergisi, S. 53, 2007, s 1491 vd.

³⁶ KENDİGELEN, Abuzer: Çek Hukuku: 3. Baskı, İstanbul 2006, s. 137.

lülüğün gerçekleşmesine de bağlamamalıdır. Açıkladığımız tüm bu sebeplerle, düzenlenen kambiyo senedinin “tüketici işlemi” için verildiğinin ispatının, senet üzerine konulacak “tüketici senedi” şeklindeki bir kayıtla yapılmasının kambiyo senedinin soyutluğunu etkilemeyeceğini savunmaktayız.

Ancak, üzerinde “tüketici senedi” ibaresi olan bir senedin böyle bir senet olmadığı ya da bu ibareyi taşımayan bir senedin de tüketici işlemi sebebiyle düzenlendiğine dair iddiaların ileri sürülmesi mümkündür. Dolayısıyla, böyle bir ibarenin varlığı ispata ilişkin belirsizlikleri ortadan kaldırmaya yeterli olmayacaktır. Tüketici senedi ibaresinin senet üzerine yazılabileceğini kabul ettiğimiz takdirde; senedin bu türden bir senet olmadığına ispatı aksini iddia edene düşecek; korunmasını amaçladığımız tüketiciye ispat külfeti yüklenmeyecektir. Bu da tüketici açısından kolaylık getirecektir. Sonuç olarak ispat meselesi her somut olayın şartlarına göre değerlendirilerek mahkemeler eliyle netliğe kavuşturulacaktır.

B. Nama Yazılı Kıymetli Evrak Şeklinde Düzenleme

TTK md. 654 “belli bir kişinin adına yazılı olup da onun emrine kaydı içermeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak nama yazılı senet sayılır” diyerek nama yazılı kıymetli evrakı tanımlamıştır. Kambiyo senetleri (poliçe, bono, çek) emre kaydı içermese dahi kanunen emre yazılı olarak kabul edildiklerinden, senet metni üzerine konulacak “menfi emre kaydı” ile nama yazılı hale getirilebilir.

Tüketici işlemi için senet düzenleyen bir tüketicinin, örneğin “ciro edilemez” gibi menfi emre kaydı ile nama yazılı olarak kambiyo senedi düzenlemesi mümkündür.³⁷ Ancak, söz konusu kaydın düzenleyen veya ciranta tarafından konması halinde farklı sonuçların doğmaktadır. “Menfi emre kaydı”, düzenleyen tarafından konulursa senedin türü “nama yazılı” olmaktadır; ciranta tarafından konulduğunda senedin türü değişmemekte, yalnızca cirantanın, senedi ciro ettiği kişiden sonraki kişilere karşı sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır.³⁸

³⁷ Uygulamada da “ciro edilemez”, “cirosu yasaktır” türünden bir kaydın menfi emre kaydı olup, senedi nama yazılı hale getirdiği kabul edilmektedir. Bakınız: **BİLGİLİ**, Fatih: “Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Bonoda” “Ciro Edilemez” Kaydına İlişkin 2007/202 No'lu Kararı Üzerine Bir Değerlendirme”, TBB Dergisi, S. 78, 2008, s 29-36. **KENDİĞELEN/KIRCA**, s. 186.

³⁸ TTK md. 685/2 “Ciranta, poliçenin tekrar ciro edilmesini yasak edebilir; bu hâlde, senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kişilere karşı sorumlu olmaz.” **KENDİĞELEN/KIRCA**, s. 186, **BİLGİLİ**, s. 35.

Nama yazılı kıymetli evrakın devri alacağın temlik hükümlerine tabi olduğundan; düzenleyen, temel ilişkiden kaynaklanan def'ilerini senedi elinde bulunduran hamile karşı ileri sürebilmektedir. Tüketicilerin de yaptıkları işlem sebebiyle sahip olacakları def'ileri senedi ciro yoluyla devralacak hamiline karşı ileri sürebilmeleri sağlanarak korunmaları amaçlanmış; düzenleyecekleri senetlerin "nama yazılı olma" zorunluluğu getirilmiştir.³⁹

Elindeki "emre yazılı" bir kambiyo senedini "ciro edilemez" kaydı ile satıcı/sağlayıcıya teslim eden bir tüketicinin, senedin ciro ettirilmesi halinde senedi devrettiği satıcı/sağlayıcı haricindeki kişilere karşı sorumlu olmayacağı açıktır. Bu takdirde, TKHK'nın nama yazılı kıymetli evrak düzenleme zorunluluğu getirmesinin altında yatan tüketiciyi koruma amacının gerçekleştiği düşünülebilir. Tüketicinin, ciranta olarak senet üzerine koyacağı "ciro edilemez" kaydı, düzenleyeni olduğu nama yazılı senede nazaran tüketiciye daha fazla koruma sağlayarak onu, senedi ciro ettiği satıcı/sağlayıcı dışındakilere karşı sorumlu olma durumundan kurtarsa da; hem kanunda açıkça ortaya konan senedin vasfının "nama yazılı" olması gerekliliğinin bu ihtimalde sağlanamaması hem de bu düzenlemenin temel sebebi olan tüketicinin kıymetli evrak hususunda bilgisiz oluşu nedeniyle uygulama alanı bulamayacaktır.

Tüketici işlemleri için düzenlenecek kambiyo senedinin nama yazılı olmasının avantajları bulunmakla birlikte, literatürde bazı yazarlar bu durumda senedin ödemesi aşamasında zorluk yaşanacağını ileri sürmüştür.⁴⁰ TTK md. 655'e göre senedin borçlusunun "*ancak senedin hamili bulunan ve senette adı yazılı olan veya onun hukuki halefi olduğunu ispat eden kişilere*" ödeme yapmakla borcundan kurtulacağı, aksi takdirde senedin gerçek sahibine karşı borcundan kurtulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu durumda tüketiciye yetkili hamili araştırma yükümlülüğü yüklenecektir. Çözüm olarak senedin eksik nama yazılı olarak düzenlenmesi önerilmiştir.⁴¹ TTK md. 656'da düzenlendiği üzere eksik nama yazılı senetlerde borçlunun senet bedelini her hamile ödeme hakkını saklı tutması ve

³⁹ ÇABRİ, s. 103; ZEVKLİLER/ÖZEL, s. 111-112; YILDIRIM/AYTUĞAR, s. 38.

⁴⁰ ZEVKLİLER/ÖZEL, s. 111-112; AYDOĞDU, Murat: Tüketici Hukuku Dersleri: Ankara 2015, s.206.

⁴¹ AYDOĞDU, s. 206; ZEVKLİLER/ÖZEL, s.112; CENGİL, Fatih: "Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 05.03.2014 Tarih, 2013/12-2113 Esas ve 2014/210 Kararı Işığında Tüketicinin Yapmış Olduğu İşlemler Nedeniyle Nama Yazılı Senet Düzenlenmesi Zorunluluğu", Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, 2014, s. 49-75.

iyi niyetle yapılan ödemenin borçluyu borcundan kurtarması söz konusudur. Bir senedi belirli bir kişi namına düzenleyip “veya hamiline” ve benzeri ibare ile eksik nama yazılı hale getirmek mümkündür. Öte yandan, TTK md. 656, TTK md. 785/2’yi saklı tutmuştur. TTK md. 785/2’ye göre; eksik nama olarak düzenlenen çekler de “hamiline” yazılı çek sayılacaktır. Dolayısıyla tüketici işlemi için çek düzenleyip veren bir tüketicinin bunu mutlaka nama yazılı olarak düzenlemesi gerekecektir. Kıymetli evrak bilgisi yetersiz kabul edilen tüketicinin, uygulamada eksik nama yazılı olarak senet düzenleyebilmesi ve hatta çekler bakımından işaret ettiğimiz duruma dikkat etmesi kanaatimizce pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, ödeme kolaylığı olması için önerilen bu çözümün pratikte uygulanabileceği tartışmaya açıktır.

C. Her Bir Taksit İçin Ayrı Ayrı Düzenlenme

TKHK md. 4/5’e göre eğer taksitli satış sözleşmesi söz konusuysa her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı senet düzenlenme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu zorunluluk ile yine tüketicinin korunması arzu edilmiş; tüketicinin taksitlerden birini ya da birkaçını ödeyemediği durumlarda borcun tamamından dolayı takip edilmesinin engellenmesi amaçlanmıştır.⁴²

Çelik, maddedeki “kıymetli evrak niteliğinde sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde” ifadesinin, kambiyo senedinin “nama yazılı” olarak düzenlenmesi şartının yalnızca taksitli satışlar bakımından mümkün olacağı şeklinde bir anlam çıkartmaya müsaade edeceğini ileri sürerek, madde lafzını eleştirmiştir.⁴³ Her ne kadar uygulamada ve literatürde maddenin getirdiği zorunluluklar, peşin satımlar için “nama yazılı olarak” ve taksitli satımlarda “nama yazılı” ve “her bir taksit için ayrı ayrı” olacak şekilde senet düzenleme olarak anlaşılabilir; madde lafzının daha açık bir ifade ile düzenlenmesinin doğru olacağı kanaatindedir.⁴⁴ Bu eleştiri haklı olsa da; uygulamada ve doktrinde maddenin anlamının yorumlanmasında görüş birliği olduğu görülmektedir. Bu nedenle, maddenin lafzına ilişkin yapılacak değişikliklerin, bu birliği

⁴² ZEVKLİLER/ÖZEL, s. 110, ÇELİK, Aytekin: “Tüketicilerin Ödemelerine İlişkin Olarak Emre veya Hamiline Yazılı Kambiyo Senedi Düzenlenmesinden Kaynaklanan Sorunlar”, Terazi Hukuk Dergisi, S. 209, 2024, s. 51-52.

⁴³ ÇELİK, s. 51.

⁴⁴ ÇELİK, s.51

bozmayacak ve burada herhangi bir farklı çıkarıma müsaade etmeyecek şekilde olmasına dikkat edilmelidir.

Bu başlıkta değerlendirilmesi gereken üç ihtimal vardır. Birincisi; tüketici tarafından her bir taksit için ayrı ayrı düzenlenmesine rağmen, kambiyo senedinin nama yazılı olmaması ihtimalidir. Bu durumda söz konusu senetler tüketici bakımından hiç tereddütsüz geçersiz olmalıdır.⁴⁵ Tüketicilerin, şahsi def'ilerini ileri sürememesi ihtimaline karşı korunması TKHK'nın temel amacıdır. Dolayısıyla nama yazılı düzenlenmemiş bir kambiyo senediyle borçlanmaları halinde doğrudan maddedeki yaptırım uygulanacaktır.

İkinci ihtimal ise; nama yazılı olarak düzenlenmesine rağmen tek bir kambiyo senedi düzenlenmesi durumudur. Bu takdirde, yukarıda da izah ettiğimiz üzere; tüketicinin taksitlerden bazısını ödememesi halinde borcun tamamından sorumlu olma tehlikesinin önüne geçilmesi amacıyla, "geçersizlik" yaptırımını uygulama alanı bulacaktır. Ancak, böyle bir ihtimalde, senedin taksitli satım sözleşmesi nedeniyle verilmediği ileri sürülerek senedin tüketici açısından geçerliliği sağlanmak istenebilir. İspat kolaylığı için tüketicinin yaptığı sözleşmede taksitli satıma ve bu satım için verilen senetlere ilişkin bilgilerin yer alması önerilmiştir.⁴⁶ Yargıtay kararlarında, "taksitli satım sözleşmesi" varlığının ispatı, tarafların arasındaki sözleşme ve senetlere taksitli satışa göre verilmiş sıra numarası verilmesi dikkate alınarak değerlendirilmiştir.⁴⁷

Üçüncü ihtimal, tüketici tarafından her bir taksit için ayrı ayrı düzenlenmiş kıymetli evraklardan biri ya da birkaçının nama yazılı olması durumudur. TKHK md. 4/5'e aykırılığın tüm senetler bakımından ileri sürülüp sürülemeyeceği değerlendirilmelidir. Taksitli satış bedelinin tamamını kapsayacak şekilde ayrı ayrı kıymetli evrak düzenlenmediği gerekçesiyle tüm senetlerin tüketici bakımından geçersizliği iddia edilebilir

⁴⁵ Bakınız: Yargıtay 11 HD, 28.05.2024, E. 2023/1045, K.2024/4361; 3 HD, 7.2.2024, E. 2023/2573, K. 2024/504, 3 HD, 17.10.2023, E. 2023/906, K. 2023/2737, (Lexpera, ErişimT: 23.01.2025).

⁴⁶ **BAHTİYAR/HAMAMCIOĞLU**, s. 75; **ZEVKLİLER/ÖZEL**, s. 112.

⁴⁷ Bakınız: Yargıtay HGK, 21.05.2014, E. 2014/12-403, K. 2014/682, 3 HD, 18.04.2016, E. 2015/13154, K.016/5870, 12 HD, 28.09.2023, E. 2022/13440, K.2023/5473 (Sinerji, ErişimT: 23.01.2025).

mi? Gümüş, “100 TL’si geçerli 900 TL’si geçersiz bir kısmı taahhüdün varlığından bahsedilemez; kanun menfi çözüm olarak kısmi butlan kuralının (TBK m.27/II) uygulanmasını engellemiştir” demektedir.⁴⁸

Bu noktada, senet geçersizliğinin tüm senetler bakımından ileri sürülmesinin tüketiciyi koruma amacını istenilenden daha fazla genişleteceği ve senet hamilleri bakımından bir haksızlık yaratacağı aşikârdır. Bu nedenle “geçersizlik” yaptırımı ancak, nama yazılı olarak düzenlenmemiş senetler bakımından ileri sürülmeli kanısındayız. Ayrıca bu gibi bir durumda tüketicinin pek çok senedi nama yazılı olarak düzenlediği dikkate alınırsa, bir anlık dalgınlıkla unutulmuş bir menfi emre kaydının, tüm senetler açısından geçersizlik doğurmasının tüketicinin en başta senetle bağlı olma yönündeki iradesini de göz ardı etmek olacaktır.

D. Kambiyo Senedi Düzenlenmesi

TKHK madde lafzının “senet düzenlenebilir” şeklinde olması sebebiyle, tüketicinin düzenleyen olduğu senetler dışında başvuru borçlusu olduğu senetlerin tüketici işlemi sırasında kullanılıp kullanılmayacağına ilişkin farklı görüşler ileri sürülmüştür. Tüketicinin bir kıymetli evrakın lehtar, cirantası veya avalisti olduğu durumlarda ilgili senedin tüketici işleminde kullanılıp kullanılmayacağı meselesi de tartışmaya değerdir.

1. Tüketicinin Lehtar veya Ciranta Olduğu Kıymetli Evrak

Öğretide çoğu yazar TKHK hükmünün tüketicinin başvuru borçlusu olduğu senetleri de kapsayacağı görüşündedir.⁴⁹ Tüketicinin lehtar veya ciranta olarak elinde bulundurduğu bir kıymetli evrakın, yine madde içerisinde yer alan şartlara uygun olarak “nama yazılı” olarak satıcı/sağlayıcıya ciro edilmesi gerekir; aksi takdirde senet tüketici bakımından geçersiz sayılacaktır.

Öte yandan hükmün “senet düzenlenebilir” ifadesi nedeniyle, tüketicinin sadece düzenleyen olduğu kıymetli evrakı kapsadığı görüşü de savunulmaktadır.⁵⁰ Bahtiyar/Hamamcıoğlu da bu görüşü savunmakla be-

⁴⁸ GÜMÜŞ, s. 35.

⁴⁹ GÜMÜŞ, s. 43; ÇABRİ, s. 197; TÜZEMEN ATİK, Ebru: “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Düzenlemelerinin Avale Etkisi”, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 1, s. 15; YILDIRIM/AYTUĞAR, s. 39; ÇELİK, s. 51.

⁵⁰ SÖNMEZ, s. 311-312.

raber, tüketicinin başvuru borçlusu olduğu senetlerin de hükmün korunmasından yararlandırılması gerektiğini ve konunun da kanunda açıkça düzenlenmesini önermektedir.⁵¹

Kanaatimizce hükmün açıkça “düzenleme” ifadesini kullanması, maddenin yalnızca tüketicinin düzenleyen olduğu tüketici senetlerini kapsadığına yönlendirse de elinde halihazırda bir kambyo senedi olan tüketicinin bu senedi tüketici işlemi de kullanmasına izin verilmelidir. Hükmün asıl amacının kıymetli evrakı bilmeyen tüketicilerin korunması olduğu ifade edilmişken, kıymetli evraka biraz da olsa aşına olan bir tüketicinin, elindeki senedi tedavül ettirmesinde sakınca olmamalıdır. Gerçek kişi tacirin tüketici olma ihtimali bulunduğundan, kıymetli evraka işi gereği aşına olan bir tacirin, elindeki bu evrakı tüketici işlemi de kullanmak istemesi de mümkündür.

Ayrıca, tüketicinin başvuru borçlusu olduğu nama yazılı bir kambyo senedini tüketici işlemi de kullanması durumuna ilişkin açık bir yasak da bulunmamaktadır. Eğer bu tür senetlerin tüketici işlemi de kullanılması kabul edilmezse; lehtar ya da cirantası olduğu nama yazılı bir kambyo senedini tüketici işlemi de kullanan bir tüketici, kendisine başvurulduğu takdirde senedin “düzenleyeni” olmadığı için, kendisi yönünden geçersizliğini ileri sürerek senede dayalı borcundan kurtulabilecektir. Bu takdirde tüketicinin “kötü niyetli” olarak senedin geçersizliğinin ileri sürmesi ihtimali daha kuvvetlenir. Bu nedenle, madde lafzının “senedin düzenlenmesi” değil “senedin verilmesi” şeklinde yeniden ifade edilmesi daha uygun olacaktır.

2. Tüketicinin Avalist Olduğu Kıymetli Evrak

Literatürde tüketicinin avalist olduğu durumlar üzerinde durulmamıştır. Bu konuya ilişkin olarak Tüzemen Atik, avalin md. 4/5 kapsamında olduğunu değerlendirir.⁵² Yıldırım/Aytuğar ise, “böyle bir durumda tüketicinin verdiği aval, her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı ve nama yazılı senet üzerinde ise geçerli olacaktır” diyerek tüketicinin avale borçlanabileceğini kabul etmektedir.⁵³ Diğer taraftan Bahtiyar/Hamamcı-

⁵¹ BAHTİYAR/HAMAMCIOĞLU, s. 85.

⁵² TÜZEMEN ATİK, s. 1-33.

⁵³ YILDIRIM/AYTUĞAR, s. 41.

oğlu madde lafzının tüketicilerin sadece “düzenleyeni” oldukları kıymetli evraka yönelik olduğu bu nedenle avalist olarak borçlanmalarının mümkün olmadığı görüşünü ileri sürmektedir.⁵⁴

Kıymetli evrak hukukunda düzenlenen aval; kambiyo taahhüdü altına giren kişiler lehine verilen bir tür kefalet olarak tanımlanır.⁵⁵ Her ne kadar bir tür kefalet olarak tanımlansa da aval, TBK’da tanımlanan kefaletten farklı şekil ve sonuçlara tabidir.⁵⁶ TTK md. 701’de düzenlenen şekil şartlarına göre; kefaletten farklı olarak aval, “poliçe veya alonj üzerine yazılır” ve aval anlamına gelecek ibareler belirtilerek avalist tarafından imza edilir.

TTK md. 702/1 uyarınca, yine kefaletten farklı olarak, avalistin sorumluluğu lehine aval verdiği kişiyle aynıdır; dolayısıyla avalist müteselsil sorumluluğa sahiptir.⁵⁷ Aval verenin sorumluluğu ise poliçeden kaynaklanmakta; bu sebeple lehine aval verdiği kişinin sahip olduğu şahsi def’ileri ileri sürerek sorumluluktan kurtulamamaktadır. Hatta TTK md. 702/2 uyarınca, “*Aval veren kişinin teminat altına aldığı borç, şekle ait noksandan başka bir sebepten dolayı batıl olsa da aval verenin taahhüdü geçerlidir*” denilmektedir. Ayrıca, avalist poliçe bedelini öderse, lehine aval verdiği kişiye rücu edebilmekte ve bu kişiye karşı sorumlu olan kişilere de kambiyo senedinden doğan hakları iktisap edebilmektedir (TTK md. 702/3).

Tüketicinin avalist olarak borç altına girdiği haller bakımından düşünülmesi gereken birkaç nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki; kıymetli evrakın tüketici işlemi için verildiğinin tespiti ve ispatı meselesi; bir diğeri avalist tüketicinin md. 4/5’te yer alan geçersizlik def’ini ileri sürüp süremeyeceği ve son olarak TKHK md. 4/6’nun avale olan etkisi konusudur.

TKHK md. 4/5’e göre tüketicinin kıymetli evrakla borç altına girebilmesi için öncelikle ortada bir tüketici işleminin bulunması gerekmektedir. Kambiyo senedinin tüketici işlemi için düzenlendiğinin ispatı meselesi büyük sorun teşkil etmektedir. Tüketicinin avalist sıfatıyla, satıcı/sağlayıcının hamili olduğu bir senetle borç altına girmesi halinde, söz konusu senedin “tüketici işlemi” dışındaki bir işlem/borç dolayısıyla ve

⁵⁴ BAHTİYAR/HAMAMCIOĞLU. Benzer şekilde; SÖNMEZ, s.311-312; ÇELİK, s. 51.

⁵⁵ PULAŞLI, s. 203; POROY/TEKİNALP, s. 219; BOZER/GÖLE, s 176.

⁵⁶ Aval ve kefalet arasındaki farklar için bakınız: PULAŞLI, s. 204-206; BOZER/GÖLE, s. 178-180. POROY/TEKİNALP, s 219.

⁵⁷ PULAŞLI, s. 205.

rılmış olması mümkündür. Tüzemen Atik, bu noktada “aval taahhüdünün” tüketici işlemi için verilmiş olmasının önemli olduğunu ileri sürmektedir. Gerçekten de tüketicilerin düzenleyeni oldukları senetler dışında kambiyo taahhüdü altına girmelerini kabul ettiğimiz takdirde; halihazırdaki senedin ilk başta düzenlenmesine kaynak teşkil eden hususun tüketici işlemi olmasını aramak doğru olmayacaktır. Böyle bir şartın kabulü ile en baştan tüketicinin lehtar, ciranta ya da avalist olarak tüketici işlemi için borçlanamayacakları sonucu doğuracaktır. Ancak bu noktada; tüketicinin verdiği avalin tüketici işlemi için yapıldığını ispat ise sorun olacaktır. İspat için, tüketici sözleşmesinde, kambiyo senedine ilişkin kayıt konulması bu halde de uygulanabilmelidir. Ancak, yine de uyuşmazlık mahkeme önüne geldiğinde aval taahhüdünün tüketici işleminden kaynaklandığının tespiti kolay olmayacaktır.

TKHK md. 4/5 uyarınca, nama yazılı olarak senet düzenleme zorunluluğu, tüketicinin avalist olarak borç altına girdiği haller için de geçerli olacaktır. Ancak, senet nama yazılı da olsa avalistin durumunun daha farklı olduğu; onun lehine aval verdiği kişinin şahsi def’ilerini ileri süremeyeceği unutulmamalıdır. Avalist olarak senetle borçlanan tüketici, ancak kendisine müracaat eden senet hamiline karşı sahip olduğu kişisel def’ileri ileri sürebilecektir. Bu durum, tüketicinin yalnız “nama yazılı” kıymetli evrakla borçlanabilmesi şartını getiren hükmün koruma amacına ters düşmektedir. Ayrıca TTK md. 702/2 gereğince avalistin sorumluluğu lehine aval verdiği kişinin borcu batıl olsa dahi devam etmektedir. Avalist yalnızca senet metninde “şekle ait noksanlık” bulunması halinde sorumluluktan kurtulabilecektir. Tüm bu ilkeler düşünüldüğünde, avalist tüketicinin nama yazılı kıymetli evrakla taahhüde girmesi onun sorumluluğunu azaltmayacaktır.

TKHK md. 4/6 uyarınca “Tüketici işlemlerinde, tüketicinin edimlerine karşılık alınan şahsi teminatlar, her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılır. Tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen şahsi teminatlar diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil kefalet sayılır.” Söz konusu hüküm nispi emredici olup, tüketicinin aleyhine aksini kararlaştırmak mümkün değildir. Asıl borçlunun borcu, şahsi teminat yoluyla

üçüncü bir kişi tarafından güvence altına alınmaktadır.⁵⁸ Kefalet sözleşmeleri de şahsi teminatlar kapsamına dahil edildiğinden, kendine özgü bir kefalet türü olan aval de hükmün kapsamda değerlendirilebilir.⁵⁹

Avalın, adi kefaleti dönmesi halinde, en başta tüketici açısından asıl borçluya müracaat edilmeden kefile başvurulamaması kuralı uygulama alanı bulacaktır.⁶⁰ Avale ilişkin ilkelerden farklı olarak kefalet ilişkisinde asıl borç geçersizse, kefilin borcu da geçersiz olacaktır. Kefalet ilişkisinde, yine avalin aksine, kefil asıl borçlunun alacaklıya karşı sahip olduğu def'ileri ileri sürme hakkına sahip olacaktır. Kefalet ilişkisinde kefil, borcu ödediği takdirde alacaklının haklarına halef olurken; avalde, avalistin ödeme yapması durumunda; lehine aval verdiği kişiye ve bu kişiye karşı sorumlu olanlara karşı, policeden doğan hakları iktisap ederek başvurabilir.⁶¹

Avalın, THKH md. 4/6 kapsamında değerlendirilmesiyle birlikte, avalist tüketici, kendisine başvuran senet hamiline karşı avalin adi kefalet olduğunu ileri sürüp süremeyeceği sorusu doğmaktadır. Zira, kıymetli evrakın güvenliği ve tedavül kuvveti düşünüldüğünde, senet hamilleri bakımından bir belirsizlik doğacaktır. Yargı kararlarını incelediğimizde, tüketicinin düzenleyen olduğu senetler bakımından dahi, senedi iktisap eden hamillerin, senedin tüketici işlemi için verildiğini bilinmediklerini iddia ederek, kıymetli evrakın temel ilkelerinin işletilmesi için çabaladığı görülmektedir. Hâl böyleyken, tüketicinin avalist olarak borçlanması ve md. 4/6'yı ileri sürmesi, tüketici işleminin varlığını ispat bakımından daha fazla sorun çıkaracaktır. Tüzemen Atik de maddede açık düzenleme olmamasından yola çıkarak "işlem güvenliği ve iyi niyetin korunması" gerektiğini ifade etmiştir.⁶²

Kanaatimizce md. 4/5 ile kıymetli evraka ilişkin hususlar düzenlenmişken, kanun koyucu md. 4/6 hükmü ile yine bu hususları düzenlemeyi düşünmemiştir. Madde gerekçesine bakıldığında da amacın "tüketici işlemlerinde kefil olan kişileri korumak" olduğu açıkça ifade edilmiştir. Tü-

⁵⁸ FIRINCIOĞULLARI, Feray, Tüketici İşlemlerinde Şahsi Teminatlar, Ankara 2018, s. 68.

⁵⁹ Bknz: TÜZEMEN ATİK, s. 1-3.

⁶⁰ Bknz TÜZEMEN ATİK, s. 17-20; ZEVKLİLER/ÖZEL, s. 113; PULAŞLI, s. 205.

⁶¹ PULAŞLI, s. 205.

⁶² TÜZEMEN ATİK, s.26

zemen Atik de avalin md. 4/6 kapsamında ele alınmasının “kanun koyucunun amacının çok ötesinde” olduğunu ifade ederek; hükmün, avalı kapsam dışında bırakacak şekilde düzenlenmesini önermiştir.⁶³

Literatürde, madde lafzının “düzenleme” kelimesini kurması nedeniyle, tüketicinin avalist olarak kambiyo senediyle borçlanamayacağı ifade edilmiştir.⁶⁴ Fakat, yukarıdaki başlıkta da tartışımız ve pek çok yazarın da katıldığı üzere, düzenleme ifadesi, tüketicinin lehtar ya da cira olarak senetle borçlanmasına engel teşkil etmemektedir. Tüketicinin avalist olarak taahhüdü ile borçlanması beraberinde pek çok sorunu doğuracağı gerekçesi ile mümkün olmamalıdır. Tüketicinin bu şekilde borçlanmasının uygulamada karşımıza çıkma ihtimali de kanaatimizce düşüktür. Tüzemen Atik’in de haklı olarak ifade ettiği üzere avalin varlığı senet üzerinde imzası bulunanlara ilişkin güvensizliği göstereceğinden, avalin tercih edilmeyip aval yerine kişinin senedi ciro etmesinin tercih edildiği görülmektedir.⁶⁵

II. TÜKETİCİNİN KAMBYO SENEDİ İLE BORÇLANMASINDA NAMA YAZILI SENET DÜZENLENMEMESİNİN SONUÇLARI

Madde 4/5 hükmüne göre; kanuna aykırı şekilde, tüketici tarafından düzenlenen kambiyo senetleri “tüketici yönünden geçersiz” sayılacak ve md. 77’de yer alan idari para cezaları uygulanacaktır. Madde 4/5’in gerekçesinde “beşinci fıkrada yapılan düzenlemeyle, sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebileceği belirtilmiş, tüketici dışındaki kişiler yönüyle kambiyo senedi geçerli sayılmış, dolaşıma giren kambiyo senedi yönüyle işlem güvenliği sağlanmış, aynı zamanda da tüketicinin mağdur olmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır” denilmiştir. Gerekçede tüketicinin mağdur edilmemesi düşüncesi üzerinde durmuş; fakat, geçersizlik def’inin türüne ilişkin bir açıklama yapmamıştır. Emre veya hamiline yazılı kambiyo senedi düzenleyen tüketicinin, maddedeki def’iyi senet hamiline karşı ileri sürmesinin kıymetli evrakın genel ilkeleri çerçevesinde mümkün olup olmadığı tartışma konusudur. Aşağıdaki başlıklarda ise bu def’inin niteliği ve idari para cezası değerlendirilecektir.

⁶³ TÜZEMEN ATİK, s. 27.

⁶⁴ Bakınız BAHTİYAR/HAMAMCIOĞLU, s.311-312; ÇELİK, s. 51.

⁶⁵ TÜZEMEN ATİK, s. 27.

A. Kıymetli Evrak Hukuku Def'i Sistemi İçerisinde Senedin Tüketici Açısından Geçersizliği Yaptırımı

Kıymetli evrak hukukuna göre, etkisi bakımından mutlak ve nispi def'iler ayrımı; def'inin özellikleri bakımından senet metninden anlaşılabilen, senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin def'iler, şahsi def'iler ayrımı yapılmaktadır.⁶⁶ Mutlak def'iler herkese karşı ileri sürülebilmektedir. Senet metninden anlaşılabilen def'iler ile senedin geçersizliğine ilişkin def'ilerin bu türden bir def'i olduğu düşünülmektedir.⁶⁷ Nispî def'iler ise herkese karşı ileri sürülemeyen def'ilerdir ve bu gruba şahsi def'iler dahil olmaktadır.⁶⁸

Senet metninden anlaşılabilen def'iler senedin içermesi gereken bir kaydın bulunmaması ya da senette yer almaması gereken bir kaydın var olması halleridir.⁶⁹ Senet üzerinden kasıt, senedin ön, arka yüzü ve alonjdur.⁷⁰ Bu türden def'iler ise senetten kolayca anlaşılabilirdiği için herkese karşı ileri sürülebilir.

Senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin def'iler, senet metninden kolayca anlaşılmadığından, herkes tarafından değil yalnızca söz konusu def'i kendisinde doğan kişi tarafından herkese karşı ileri sürülebilir.⁷¹ Sahte imza, ehliyetsizlik, temsil yetkisinin bulunmaması yahut bu yetkinin aşılması gibi haller bu def'i türüne örnek olarak gösterilebilir.⁷² Poroy/Tekinalp, bu def'ileri "geçersizlik def'i" olarak isimlendirmiş; irade bozuklukları, dolaşıma koyma sözleşmesinin yokluğu veya bu sözleşmenin kurulmasında irade bozukluğu ile geçerli bir iradenin bulunmadığı hallerin bu def'i kapsamında olduğunu belirtmiştir.⁷³

Kendigelen/Kırca ise senedin geçersizliğine ilişkin def'ileri "geçersizlik" ve "isnat" def'ileri olmak üzere ikiye ayırır.⁷⁴ İsnat def'ilerinde se-

⁶⁶ Bknz. ÖZTAN, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku: 26. Bası, Ankara 2022, s. 45-48; ÜLGEN/HELVACI/ KAYA NOMER ERTAN, s. 71vd.; SÖNMEZ, Şahsi Defiler, s.30 vd.

⁶⁷ ÜLGEN/HELVACI/ KAYA NOMER ERTAN, s. 71-74

⁶⁸ ÜLGEN/HELVACI/ KAYA NOMER ERTAN, s. 74-77.

⁶⁹ ÜLGEN/HELVACI/ KAYA NOMER ERTAN s. 72; PULAŞLI, s. 74.

⁷⁰ ÜLGEN/HELVACI/ KAYA NOMER ERTAN s. 73.

⁷¹ ÜLGEN/HELVACI/ KAYA NOMER ERTAN s. 73.

⁷² ÜLGEN/HELVACI/ KAYA NOMER ERTAN s. 74.

⁷³ POROY/TEKİNALP, s. 102.

⁷⁴ KENDİGELEN/KIRCA, s. 9; POROY/TEKİNALP, s.102. Geçersizlik def'ilerinin isnat def'ilerini de kapsadığını ifade eder.

nedin tedavüle çıkmasının hukuka uygun olduğu yönünde yaratılan görünüş, ilgili kişiye isnat edilememektedir.⁷⁵ Örneğin senet üzerine sahte imza konulması, fiil ehliyetine sahip olmayan bir kişinin veya yetkisiz temsilcinin imza atması, tehdit, cebir gibi haller bu türden sayılmıştır.⁷⁶ Geçersizlik def'i ise söz konusu senedin tedavüle çıkması ile ilgili sorunlara ilişkindir. Tedavül sözleşmesinin var olmaması (senedin çalınması, kaybolması gibi), söz konusu sözleşmenin yetkisiz temsilci tarafından yapılması, ya da var olan tedavül sözleşmesinin sahibini bağlamaması (ahlaka aykırı amaç için kambiyo senedi verme) gibi hallerde söz konusu olur.⁷⁷ Kendigelen/Kırca isnat def'ilerinin mutlak def'i; geçersizlik def'ilerinin ise nispi def'i olduğunu ileri sürmektedir.⁷⁸

Kişisel ya da şahsi def'iler, TTK md. 659 ve 825'te ifade bulduğu üzere "*alacaklı kim ise ona karşı, şahsen haiz bulunduğu def'iler*" olarak tanımlanabilir. Buradaki def'iler, senedin borçlusunu ile alacaklısı arasındaki ilişki sonucunda meydana çıkmaktadır. Örneğin, senedin düzenlenmesinin sebebi olan temel ilişki ya da taraflar arasında var olan özel bir anlaşma ya da kambiyo taahhüdü ile ilgisi olmayan başka bir ilişki sebebiyle meydana gelebilir.⁷⁹

Kıymetli evrakın türüne göre, hangi def'ilerin senedin borçlusunu tarafından ileri sürülebileceği belirlenmiştir. Nama yazılı kıymetli evrakların devri, alacağın temlik hükümlerine tabidir. TBK md.188 alacağın temlikine göre borçlunun savunmalarını düzenlemiştir. Hükme göre; "*borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir.*" Bu nedenle, nama yazılı bir kıymetli evrakın borçlusunu sahip olduğu def'ilerini herkese karşı ileri sürebilir.⁸⁰

Emre yazılı ve hamile yazılı kıymetli evraklar bakımından ileri sürülebilecekler def'iler TTK 659. (hamile yazılı senetler için) ve 829. (emre yazılı senetler için) maddelerde yer almaktadır. Bu hükümlere göre, bu tür senetlerin borçluları, "*senetten doğan alacağa karşı ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def'ilerle alacaklı kim ise ona karşı,*

⁷⁵ KENDİGELEN/KIRCA, s. 96-99.

⁷⁶ KENDİGELEN/KIRCA, s. 96-99.

⁷⁷ KENDİGELEN/KIRCA, s. 105; POROY/TEKİNALP, s. 103-106.

⁷⁸ KENDİGELEN/KIRCA, s. 95.

⁷⁹ ÜLGEN /HELVACI/KAYA/NOMER ERTAN, Kıymetli Evrak Hukuku, 13. Bası, s. 75; KENDİGELEN/KIRCA, s. 111-112; PULAŞLI, s. 76.

⁸⁰ KENDİGELEN/KIRCA, s. 66-89; ÜLGEN /HELVACI/KAYA/NOMER ERTAN, s. 75.

şahsen haiz bulunduğu def'ileri ileri sürülebilir." Buna göre, senedin geçersizliği veya senet metninden anlaşılan def'iler mutlak def'i grubunda olup herkese karşı ileri sürülebilirken; nispi def'iler ancak alacaklı ve borçlu arasında bir ilişki bulunması halinde ileri sürülebilecektir.

Görüldüğü üzere, bu tür senetler bakımından, nama yazılı senetlerde olduğu gibi senedi devreden kişiye karşı sahip olunan def'ilerin herkese karşı ileri sürülebilmesi mümkün değildir. Oysa, tüketici işlemi sebebiyle düzenlenen nama yazılı bir kambiyo senedi, tüketiciye, satıcı/sağlayıcı ile aralarındaki ilişkiden kaynaklanan def'ileri karşısına gelen her senet hamiline karşı ileri sürme imkânı tanımaktadır. Tüketicinin emre veya hamiline olarak kambiyo senedi düzenlemesinde, TKHK'da belirtilen senedin "tüketici yönünden geçersizliği", hangi tür def'i olacak ve kimlere karşı ileri sürülebilecektir?

Literatürde bu konuda üç görüş olduğu gözlemlenmiştir. Bir görüşe göre, tüketici yönünden geçersizlik mutlak bir def'idir, dolayısıyla herkese karşı ileri sürülebilir.⁸¹ Bir diğer görüşe göre ise, buradaki def'i kişisel bir def'idir bu nedenle yalnızca, senedi kötü niyetle iktisap eden hamillere karşı ileri sürülebilir.⁸² Üçüncü görüşe göre ise, TKHK'da getirilen senedin geçersizliği yaptırımı, şahsi def'ilerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesini engelleyen genel hükümlere istisna teşkil etmektedir.⁸³

Kanaatimizce, maddede yer alan "tüketici yönünden geçersizlik" yaptırımı; herkese karşı ileri sürülebilirden mutlak bir def'idir. Buradaki def'i incelendiğinde, senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin def'iler kapsamında olduğu değerlendirilmesi yapılabilir. Zira; geçersizlik "yalnız" tüketici bakımından olup, tüketici tarafından herkese karşı ileri sürülebilmekte ve ayrıca ilk bakışta senet metninden anlaşılmalıdır. Geçersizlik ise, senet üzerinde imzası bulunan tüketicinin "ehliyetine"

⁸¹ ÇABRİ, s.198, AYDOĞDU/KAHVECİ, 2021, s. 304; ÇELİK, s. 54.; BAHTİYAR/HAMAMCIOĞLU, s. 84. AKİPEK/KARA, s. 48; GÜMÜŞ, s.43; ÖZEN, Burak: Madde 4/ Şerhi, Milli Şerh, s.108. Özen, "senet metninden anlaşılan ve kambiyo hukukuna ait terminolojide mutlak def'iler denilen savunmalara denk bir savunma sağlayacaktır" demektedir.

⁸² ÜLGEN /HELVACI/KAYA/NOMER ERTAN, s. 144; UZUNALLI EROĞLU, s. 128-142.

⁸³ KENDİGELEN/KIRCA, s.121; YEŞİLTEPE, s. 42; GÜNER, Temel: "Tüketici Lehine Güvence Veren Avalistin Sorumluluğu (TKHK m. 4/6), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.27, S.4, 2023, s. 245; KARA, s. 96. Kara: "Doktrinde, tüketici işlemi nedeniyle, tüketici tarafından düzenlenen, nispi def'ilerin bir anlamda (senet metninden anlaşılmayan), mutlak def'i halinde dönüştüğü kabul edilmektedir" diyerek yukarıda değindiğimiz görüşü savunur. BAHTİYAR/HAMAMCIOĞLU, s. 83.

ilişkindir denilebilir.⁸⁴ Kanun koyucu tüketicinin kıymetli evraka ilişkin bilgisinin kısıtlı olduğu düşüncesiyle hareket etmiş; tüketicinin emre veya hamiline olarak düzenlediği kambiyo senedinin tedavül ettirildiği hal-lerde, temel ilişkiden kaynaklanan def'ileri ileri sürememesinin önüne geçmek istemiştir. Bu nedenle, tüketicinin, tüketici işlemleri sebebiyle “emre ya da hamiline yazılı kıymetli evrak” ile borçlanma ehliyetini sınırlandırmıştır.

Maddedeki def'inin mutlak def'i olduğu görüşünü savunmakla birlikte, buradaki def'inin, yalnızca “tüketici işlemi” için düzenlenen nama yazılı olmayan kambiyo senetlerinin varlığında ileri sürülebileceği unutulmamalıdır. Yukarıdaki başlıklarda izah ettiğimiz üzere, açık bir şekilde tüketici işlemi olduğu belli olmayan emre ya da hamile yazılı bir senedi devralan iyiniyetli üçüncü kişiye karşı, tüketicinin senedin kendisi bakımından geçersiz olduğunu ileri sürmesi uygulamada da kabul görmemiştir.⁸⁵

Burada dikkat çekilen bir başka önemli husus, tüketicinin, işleminin karşı tarafı olan satıcı/sağlayıcıya karşı bir def'i imkânı yokken (malın/hizmetin ayıplı olması gibi), sırf senedin kanunun aradığı şartları taşımaması nedeniyle senedin kendisi bakımından geçersizliğine gitmesi ihtimalidir. Yeşiltepe, temel ilişkide problem olmamasına rağmen, kötü niyetle “geçersizlik” def'i ileri sürerek kambiyodan doğan sorumluluklarından kurtulmak isteyen tüketici açısından bir sınırlandırma getirilmesi gerektiği kanaatindedir.⁸⁶ Yazar, bu nedenle TKHK'da yer alan korumanın “mutlak def'i” olduğunu kabul etmenin kanunun amacını aşacağını, buradaki yaptırımını şahsi def'ilerin ileri sürülebilmesi için getirilen bir istisna olarak değerlendirmenin doğru olacağını belirtir.⁸⁷ Bahtiyar/Hamamcıoğlu ise, tüketicinin, hem senedin tüketici işlemi sebebiyle verildiğini, hem de temel borç ilişkisine dayanan bir def'ie sahip olduğunu ispatlamak zorunda kalacağı ve ispat yükünün artacağı gerekçesiyle söz konusu görüşe katılmamaktadır.⁸⁸

⁸⁴ Aynı şekilde bakınız GÜMÜŞ, s. 43; ÇELİK, s. 54. Karşıt görüşte bkz. UZUNALLI EROĞLU, s. 133.

⁸⁵ Bakınız: “I.A.2. TKHK Işığında Tüketici İşlemi”

⁸⁶ YEŞİLTEPE, s. 42-43.

⁸⁷ YEŞİLTEPE, s. 42.

⁸⁸ BAHTİYAR/HAMAMCIOĞLU, s. 84.

Yeşiltepe'nin tüketicinin korunması ve senedi iyi niyetle iktisap eden hamilin makul menfaatleri arasında bir denge kurmak istemesi anlaşılabilirse de Bahtiyar/Hamamcıoğlu'nun vurguladığı üzere; TKHK, tüketicinin kötü niyetli olup olmamasına bakmaksızın, açık bir şekilde tüketicilerin nama yazılı kıymetli evraktan başka türde bir senet düzenlemesi halinde senedin tüketici bakımından geçersiz olduğunu ifade etmiştir. Kanunun aradığı şarttan daha fazlasını aramak uygun olmayacaktır. Kanaatimizce, tüketici ile senedi devralan hamil arasında kurulmak istenen bu denge, ancak kanunun lafzının değiştirilmesi ile yapılabilir. Fakat, madde lafzına, "tüketicinin, satıcı/sağlayıcıya karşı temel ilişkiden kaynaklanan def'isi yoksa, geçersizlik def'ini ileri süremeyeceğine" yönelik bir ifade eklediğimizde; maddedeki def'i tamamen değişecektir. Bu durumda, gerçekten bazı yazarlarca maddedeki def'inin niteliği tartışmasında savunulan görüşe uygun olarak, emre ve hamiline yazılı senetlerde şahsi def'ilerin ileri sürülebilmesine olanak tanıyan bir istisna meydana getirilmiş olacaktır.

Böyle bir ifadenin maddeye eklediği ihtimalde, kanun koyucunun, tüketici tarafından senedin nama yazılı olarak düzenlenmesi zorunluluğunu getirmesinin de bir anlamı olmayacağı düşüncesindeyiz. Çünkü, bu takdirde, tüketici her türlü kambiyo senedi ile borçlanabilecek ve eğer emre ya da hamiline yazılı bir kambiyo senedi düzenlerse, temel ilişkide satıcı/sağlayıcıya karşı sahip olduğu def'ileri karşısına gelen her hamile karşı ileri sürebilecektir. Peki, bu tüketicinin korunması ve kıymetli evrak hukuku açısından daha uygun bir çözüm tarzı olabilir mi? Kanaatimizce, kanunda doğrudan nama yazılı senet düzenlenmesi zorunluluğu bulunması, senedi devralacak hamiller tarafından daha yararlı olacak, kamu itimadına mazhar olmayan bu senetleri alacağın temlik yoluyla devralacak hamillerin buna göre hareket etme olanağı olacaktır. Hatta, literatürde bazı yazarlarca da belirtildiği üzere, senedin nama yazılı olması durumunda, üçüncü kişiler bu tür senetleri devralmayı tercih etmeyecek, tedavül ettirilmemiş senet nedeniyle, tüketicinin karşısında bizzat hukuki işlemin karşı tarafı gelecektir. Bu da temel ilişkiden kaynaklı def'ilerin ileri sürülmesi açısından daha büyük kolaylık sağlayacaktır.

Ayrıca maddenin bu halinde kıymetli evrak hukuku sistematliğini bozmadan, tüketici bakımından geçersizliği mutlak def'i türlerine dahil etmek mümkündür. Emre veya hamiline yazılı kambiyo senetleri için bir istisnanın oluşturulması gerekliliği de hasıl olmadan var olan sistematik içerisinde bu def'iyi konumlandırmak mümkündür.

Tüketicinin kötü niyetine dair endişe tüketici tarafından satıcı/sağlayıcıya verilmiş ancak tedavül ettirilmemiş bir senet açısından da ele alınabilir. Böyle bir senedin “nama yazılı olmadığı” gerekçesi ile geçersizliği ileri sürülebilir mi? Çelik, böyle bir durumda, satıcı/sağlayıcıya karşı senedin nama yazılı olarak düzenlenmediğinden bahisle geçersizliğinin ileri sürülmesinde “tüketicinin korunmaya değer bir menfaatinin” bulunmadığı savunur.⁸⁹ Çünkü, tedavül ettirilmemiş senet açısından zaten senet türü ne olursa olsun senedin lehtarını olan satıcı/sağlayıcıya karşı aralarında var olan def’ileri ileri sürebileceği için tüketici korunmaktadır.⁹⁰ Yazarın eleştirilerine karşılık, TKHK md. 4/5 lafzı açık bir şekilde tüketicilerin yalnızca nama yazılı kambiyo senedi düzenleyebileceğini hükme bağlamış, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere onun başka türlü kıymetli evrak düzenleme ehliyetini tüketici işlemi bakımından yasaklamıştır. Hükümdeki yaptırımını mutlak def’i olarak değerlendirdikten sonra, senedin tedavül edip etmemesinin önem arz etmeyeceği gibi, maddede böyle bir ayırım yapılmamıştır. Öte yandan, satıcı/sağlayıcının TTK bağlamında tacir olma ihtimalinin yüksek olduğu hesaba katılırsa, uygulamada, mahkemenin satıcı/sağlayıcının basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğüne vurgu yapılarak, onun senedi düzenlerken “nama yazılı” olarak düzenlemesi gerektiğini bilmesi ve aykırı hareket ettiği için geçersizlik sonucuna katlanmasına karar verilmesi ihtimal dahilindedir.⁹¹

Tüketicinin düzenlendiği, ancak tedavül etmeyen bir kambiyo senedinin nama yazılı olmaması sebebiyle tüketici açısından geçersizliği ileri sürülse bile, unutulmamalıdır ki, tarafların kambiyo senedi verilmesine temel teşkil eden hukuki ilişki sebebiyle sorumluluğu devam edecek

⁸⁹ ÇELİK, s 56.

⁹⁰ ÇELİK, s 56.

⁹¹ Bakınız: Yargıtay 11 HD, 8.05.2018, E.2016/10947, K.2018/3300, (Lexpera, ErişimT: 30.12.2025). Kararda, her ne kadar uyuşmazlık senedi devralan hamille, borçlu tüketici arasında doğsa da mahkeme hamilin tacir sıfatına vurgu yaparak karar vermiştir: “6502 Sayılı TKHK’nun 4/5 maddesi uyarınca davacı ile dava dışı inşaat firması arasında sadece nama yazılı senet düzenlenmesi gerekirken, emre yazılı olarak düzenlenmiş olması nedeniyle dava konusu bononun tüketici/davacı yönünden geçersiz olduğu, davalı bankanın bir tacir olarak umumiyetle ... genelinde tüketicilere konut satan Group A.Ş’nin müşteri/tüketici senedi aldığını bilmesi ve bu tür senetleri alırken ihtiyatlı davranması gerektiği, bu nedenlerle davanın kabulü ile 22.500,00 TL’nin tahsiline karar verilmiştir.” Ayrıca Bakınız: Yargıtay 3 HD, 24.04.2017, E. 2023/2573, K.2024/504, T.07.02.2024; İzmir BAM 12 HD E. 2017/714, K. 2017/1011, (Sinerji, ErişimT: 30.12.2025) Uyuşmazlıkta, senet tedavül ettirilmemiş olsa da mahkeme, nama yazılı düzenlenmeyen senetlerin tüketici yönünden geçersizliğini kabul etmiştir.

tir. Örneğin, satıcı/sağlayıcının sorumluluğunu yerine getirdiği ancak, tüketicinin bedeli ödemediği bir satım sözleşmesinin varlığı halinde, borca karşılık düzenlenen emre veya hamiline yazılı kambiyo senedi bakımından tüketicinin geçersizlik iddiası kabul edilecek olsa dahi karşı tarafın temel ilişkiye dayanarak açacağı bir davada tüketicinin ödeme yapmaktan kaçınması mümkün olamayacaktır.

Sonuç itibarıyla, TKHK md. 4/5'te yer alan def'i, hamilin iyiniyetli olması yahut senet borçlusunun kötü niyetli olması gözetilmeksizin herkese karşı ileri sürülebilecek bir mutlak def'i olarak düzenlendiği görüşünü savunmaktayız.

B. Yargıtay Kararları Işığında Tüketici Yönünden “Geçersizlik” Yaptırımı

Literatürde, TKHK md.4/5'te yer alan yaptırıma ilişkin farklı görüşler savunulduğu gibi, Yargıtay'ın da konuya ilişkin farklı kararlar verdiği görülmüştür. Verilen bazı kararlarda, geçersizlik iddiasının nispi def'i olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Yargıtay 12 HD'nin 2016 yılında verdiği bir kararda,⁹² “*Bu durumda TTK'nun 687. maddesi hükmü gereği keşideci borçlunun, leh tara karşı ileri sürülebileceği def'ileri (senedin tüketici senedi olarak verilmesi nedeni ile 4077 sayılı Tüketici'nin Korunması Hakkında Kanun'un 6/A maddesi gereğince nama yazılı düzenlenmesi gerektiği iddiasını) takip alacaklısına karşı ileri süremeyeceği hususu nazara alınarak istemin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde tabikin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.*” diyerek geçersizliği nispi def'i olarak değerlendirmiştir.⁹³

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından 2014 yılında verilen kararlarda,⁹⁴ geçersizliğin nispi defi olduğu aşağıdaki gerekçe ile birlikte savunulmuştur: “*Bu durumda mahkemece, 6762 sayılı TTK'nun 599. maddesi hükmü gereği borçluların “senedin tüketici senedi olarak verilmesi nedeni ile TKHK'nun 6/A maddesi gereğince nama yazılı düzenlenmesi gerektiği iddiasını” takip alacaklısına karşı ileri süremeyeceği gibi, keşidecinin bu durumu sonradan iyiniyetli hamile karşı da ileri sürmesi mümkün değildir. Görüşmeler sırasında*

⁹² Yargıtay 12 HD, 06.06.2017, E. 2016/16850, K. 2017/8875, (Sinerji, Erişim Tarihi: 01.02.2025).

⁹³ Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin aynı gerekçeye dayanarak verilmiş benzer kararları bulunmaktadır. Bakınız: Yargıtay 12 HD, 05.03.2014, E. 2014/3314, K. 2014/6302, E. 2016/971, K. 2016/10427, T.07.04.2016; E. 2016/13182, K. 2017/4649, T.27.03.2017 (Sinerji, Erişim Tarihi: 15.01.2025).

⁹⁴ Yargıtay HGK, 05.03.2014, E. 2013/12-2114, K. 2014/211, E. 2013/1286, K. 2014/207, T. 05.03.2014; E. 2013/2116, K. 2014/213, T. 05.03.2014 (Sinerji, Erişim Tarihi: 15.08.2024).

bir kısım üyeler tarafından TKHK'nun 6/A maddesi uyarınca, nama yazılı olarak düzenlenmesi gereken tüketici senedinin emre yazılı olarak düzenlenmesi halinde senedin geçersizliği sonucunu doğuracağı ve bu hususun herkese karşı ileri sürülebileceğinden takip konusu senedin bu nedenle geçersiz olduğunun kabulü ile yerel mahkeme kararının onanması yönünde görüş beyan etmiş iseler de, bu görüş yukarıda belirtilen nedenle Kurul çoğunluğunca kabul edilmemiştir.”⁹⁵

Yargıtay'ın diğer kararlarında ise geçersizlik mutlak def'i olarak kabul edilmiştir. Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 2014 tarihli kararında,⁹⁶ “TKHK.nun 6/A maddesinde, taksitli satışlarda kıymetli evrak niteliğinde düzenlenecek senetlerin, her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde ve sadece nama yazılı olarak düzenleneceği, aksi halde kambiyo senedinin geçersiz olacağı belirtilmiştir. Eldeki davada düzenlenen bono nama yazılı olmaması nedeni ile geçersizdir. Davalı ... Faktoring A.ş ile .. Faktoring Aş kendilerine ciro edilen senetlerde yetkili hamil olduklarından iyiniyetli olup olmadıklarının , kötüniyetli kasıtlı davranıp davranmadıklarının bir önemi yoktur” demek suretiyle, senet nama yazılı olarak düzenlenmediğinde geçersizlik yaptırımının herkese karşı ileri sürülebileceğini kabul etmiştir.⁹⁷ 2016 tarihli Yargıtay 3. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararda,⁹⁸ “ayrıca senetlerin 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun emredici 6/A maddesi uyarınca nama yazılı düzenlenmemesi nedeniyle, **herkese karşı ileri sürülebilen mutlak hükümsüzlük hali de nazara alındığında;**” denilerek hüküm kurulmuştur. Yargıtayın diğer daireleri tarafından da verilen kararlarda yine geçersizliğin mutlak defi olarak savunulması söz konusu olmuştur.⁹⁹

Yargıtay'ın çeşitli dairelerce benimsenen farklı görüşler sebebiyle 2018 yılında Yargıtay İBBGK içtihatların birleştirilmesi istemi ile toplanmıştır.¹⁰⁰ Ancak, 6502 sayılı TKHK'nın yürürlüğe girmiş olması ve ilgili kanun maddesinde geçersizliğin tüketici yönünden olduğunun belirtil-

⁹⁵ Yargıtay HGK, 05.03.2014. E. 2013/1286, K. 2014/207, (Sinerji, Erişim Tarihi: 22.08.2024).

⁹⁶ Yargıtay 13 HD, 04.06.2014, E. 2014/879, K. 2014/17617, (Sinerji, Erişim Tarihi: 22.08.2024).

⁹⁷ Yargıtay 13 HD'nin benzer kararları bulunmaktadır. Bakınız: Yargıtay 13 HD, 12.04.2017, 2015/19359, K. 2017/4278; 21.02.2018 E. 2017/919, K. 2018/2218, (Sinerji, Erişim Tarihi: 22.08.2024).

⁹⁸ Yargıtay 3 HD, 18.04.2016, E. 2015/13154, K. 2016/5870, (Sinerji, Erişim Tarihi: 27.08.2024).

⁹⁹ Yargıtay 11 HD, 08.05.2018, E. 2016/10947, K. 2018/3300, T.; 11. HD, 22.10. 2018, E. 2017/1006, K. 2018/6570; Yargıtay 19 HD, 07.11.2018, E. 2017/5107, K. 2018/5565, (Sinerji, Erişim Tarihi: 27.08.2024).

¹⁰⁰ Yargıtay BGK, 29.11.2019, E. 2018/5, K. 2019/6, (Sinerji, Erişim Tarihi: 28.08.2024).

miş olmasından ötürü “4077 sayılı Kanununun 6/A- 3. maddesindeki düzenlemeden farklı olarak tüketici dışındaki kişiler yönüyle senedin geçerli olduğu belirlenmek suretiyle, kanun koyucu tarafından içtihat aykırılığını giderecek şekilde düzenleme yapılmış olduğundan içtihatların birleştirilmesine yer olmadığına, 29.11.2019 tarihinde birinci oturumda oybirliği ile karar verilmiştir” diyerek görüş bildirilmiş ve kanun lafzındaki geçersizliğin def’i sistemi içerisindeki yeri değerlendirilmemiştir.

Söz konusu İİBGK kararından sonra, Yargıtay tarafından TKHK md. 4/5 hükmünün uygulandığı, ulaşabildiğimiz sınırlı içtihat incelendiğinde, Yargıtay 3 HD tarafından hükümdeki yaptırımın mutlak def’i olarak değerlendirildiği görülmektedir.¹⁰¹ Dairenin 2024 tarihli güncel bir kararında, “şirket lehine düzenlenen senetlerin emre yazılı olması nedeniyle 6502 sayılı Kanun’un 4 üncü maddesinin beşinci fıkrası uyarınca davacı tüketici yönünden geçersiz olmasına ve bu nedenle, senetleri ciro yoluyla devralan davalı bankanın iyiniyetli olup olmamasının sonuca bir etkisinin bulunmamasına göre usul ve kanuna uygun olduğundan, davalı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile kararın onanması gerekmiştir” ifadesiyle mutlak def’i görüşü vurgulanmaktadır.¹⁰²

Yargıtay 12 HD’nin, ulaşabildiğimiz 2022 yılında verdiği bir kararında, “dayanak senetlerin kambiyo vasfına haiz olduğu, davacı tarafça her ne kadar takip dayanağı senetlerin tüketici kapsamında dava dışı ...-Koza....A.Ş.’ye verildiği ve tamamının ödendiği iddia edilmiş ise de ödeme husususun senedi ciro yolu ile teslim alan yetkili hamil davalı-alacaklıya karşı ileri sürülmesinin mümkün olmadığı,” şeklinde ifade ettiği gerekçe ile, hala nispi def’i değerlendirmesini sürdürdüğü görülmektedir.¹⁰³

Görüldüğü üzere, İİBGK kararında belirttiğinin aksine, TKHK’nın getirdiği yeni ifade, var olan sorunu çözmekte yeterli olmamıştır. Konuya ilişkin uyuşmazlıklar 12 HD’ye intikal ettiğinde, daire nispi def’i yönünde yaptığı değerlendirmeyi uygulamaya devam edecek, Yargıtay daireleri arasında görüş farklılıkları varlığını sürdürecektir. Literatüde, Can kararı incelediği makalesinde, İİBGK kararının “içtihat farklılıklarını giderecek mahiyette” olduğunu ancak sorunun tam olarak çözülemediği görüşünü

¹⁰¹ 3 HD, 05.12.2023, E. 2023/23, K. 2023/3545; 21.11.2023, E. 2023/1442, K.2023/3252; 17.10.2023, E. 2023/906, K. 2023/2737; 09.10.2023, E. 2023/1022, K. 2023/2607; 21.09.2023, E. 2023/685, K. 2023/2372, (Sinerji, Erişim Tarihi: 01.02.2025).

¹⁰² Yargıtay 3 HD, 7.2.2024, E. 2023/2573, K. 2024/504, (Lexpera, Erişim Tarihi: 01.02.2025)

¹⁰³ 12 HD., 03.04.2023, E. 2022/9624, K. 2023/2244, (Sinerji Erişim Tarihi: 25.08.2024).

ileri sürmüştür.¹⁰⁴ Ancak gelinen noktada, kararın içtihat farklılıklarını gidermediği ortadadır.

Sönmez, kararı değerlendirdiği çalışmasında, Yargıtay'ın yeni kanunun lafzına atıf yapmakla içtihattaki aykırılıklarını gidermediğini, hatta eTKHK'nın uygulanmasının gerekeceği uyuşmazlıkların hala Yargıtay'ın önüne gelebileceği ihtimalinin gözetimeyerek içtihat birleştirmeye yönelik önemli bir fırsatın kaçırıldığına işaret etmiştir.¹⁰⁵ TKHK 2014 yılında yürürlüğe girmiş olmasına rağmen, güncel kararların çoğunun eTKHK md. 6/A'nın uygulanmasına yönelik olduğu, sınırlı sayıdaki içtihat ise yürürlükteki kanuna göre hüküm kurduğu görüldüğünde, Sönmez'in eleştirisinde haklı olduğu kanaatindeyiz.

İİBGK kararında TKHK'nın md. 4/5 lafzının "*tüketici dışındaki kişiler yönüyle senedin geçerli olduğu*" şeklinde olmasının içtihat aykırılıklarının ortadan kalktığına belirtilmesi üzerine bazı yazarlar, Yargıtay'ın madde-deki geçersizliğin herkese karşı ileri sürülebilen bir def'i olarak değerlendirildiğini ileri sürmüştür.¹⁰⁶ İİBGK, senedin nama yazılı olması iddiasının senedi iyi niyetli iktisap eden hamillere karşı ileri sürülüp sürüleme-yeyeceğinin belirlenmesi ve bu konudaki içtihat farklılıklarının giderilmesi talebiyle toplanmıştı. Kanaatimizce, bu talebin açıkça cevaplandırılmadığı ancak, senedin tüketici bakımından geçersiz olacağı şeklindeki düzenlemenin sorunu giderdiğine dair yapılan değerlendirmenin, zımni olarak maddedeki yaptırımın tüketici bakımından herkese karşı ileri sürülebileceğinin kabul edildiği anlaşılmalıdır.

C. İdari Para Cezası

Tüketici işlemleri için tüketici tarafından düzenlene kambiyo senedinin nama yazılı olmaması halinde, md. 4/5'te yer alan senedin tüketici açısından geçersiz olması yaptırımının yanında, TKHK md. 77/1 uyarınca idari para cezası da uygulanır. Buna göre md. 4/5'teki yükümlülüklerle

¹⁰⁴ CAN, s. 4117. Aksi yönde bakınız: ÜLGEN /HELVACI/KAYA/NOMER ERTAN, s.318. Kaya tarafından ele alınan bölümde "Ancak biz bu kararın, bağlayıcı bir neticeye ulaşmaması sebebiyle, en azından öğretildeki görüş ayrılıklarını gidereceğini düşünmüyoruz" diyerek kararı eleştirmiştir.

¹⁰⁵ SÖNMEZ, s. 307-309.

¹⁰⁶ Bakınız: KENDİGELEN/KIRCA, s.122. Kırca, "Böylece Yargıtay İİBGGK, TKHK 4/5 hükmüne aykırılığı tüketici bakımından isnat def'ini yaratan bir olgu olarak görmektedir." SÖNMEZ, s. 308. Sönmez, verilen karar ışığında nama yazılı olarak düzenlenmemiş senetler açısından "tüketici yönünden bir hükümsüzlük definin ortaya çıkacağına benim sendiği izlenimi uyanmaktadır" demektedir.

aykırılık halinde “tespit edilen her bir işlem veya sözleşme için üç bin yüz altmış altı lira idari para cezası uygulanır”.¹⁰⁷

Literatürde, maddedeki idari para cezasının uygulanacağı tarafın “satıcı/sağlayıcı” olduğu yönünde görüş birliği bulunmaktadır.¹⁰⁸ Bahtiyar/Hamamcıoğlu, tüketici işlemi esnasında tüketicinin genellikle kendisine verilen matbu senedi imzaladığı, ayrıca da söz konusu senedin geçerliliği için senedin ne şekilde düzenlenmesi gerektiğini bilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.¹⁰⁹ Kanaatimizce de burada söz edilen idari para cezası tüketici işleminin tarafı olan satıcı/sağlayıcıdır. Tüketicinin kıymetli evrak hukukunu bilmemesinden yola çıkarak onu korumak amacıyla ilgili hükmün sevk edildiği düşünülürse, tüketiciye söz konusu cezayı yüklemek kanunun kendi amaç ve sistematigi ile çelişmek olur.

İdari para cezası, TKHK’daki düzenlemeye aykırılık halinde md. 4/5’teki yaptırımıyla birlikte uygulanacak bir düzenlemedir. Literatürde bazı yazarlar, tüketicinin nama yazılı kıymetli evrak düzenlemesinin sağlanması için idari para cezalarının kullanılmasını gerektiğini savunur.¹¹⁰ Uzunallı Eroğlu, söz konusu senetler bakımından kıymetli evrak hukuku temel prensipleri ile çakışan bir “geçersizlik def’i” meydana getirmek yerine, caydırıcı cezalarla tüketici işlemlerinde nama yazılı kıymetli evrak dışında bir kıymetli evrakın düzenlenmesinin önüne geçilmesini önermektedir.¹¹¹ Yazarın, eTKHK’nın senedi tamamen geçersiz saydığı dönemde makalesini kaleme alması sebebiyle, haklı olarak kıymetli evrakın temel ilkelerinden ayrılma endişesi taşıdığını ve bu görüşünü ortaya koyduğunu düşünmekteyiz. Hem, halihazırda senedin tamamen geçersizliği yaptırımından vazgeçilmiş olması, hem de idari para cezasının tek başına tüketiciyi emre ya da hamiline olarak düzenlediği kambiyo senedi nedeniyle uğrayacağı zararlara karşı koruyamayacak olması sebebiyle görüşüne katılmamaktayız. Nama yazılı kambiyo senedi dışında bir senetle tüketici işlemine dahil olan tüketici, mal ya da hizmetin kendine teslim edilmemiş yahut kusurlu olması durumunda bunları karşısında gelecek

¹⁰⁷ 20.12.2024 Tarih ve 32758 Sayılı “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 77 Nci Maddesine Göre 2025 Yılında Uygulanacak Olan İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ” ile 2025 yılı için miktar iki bin iki yüz Türk lirasından 3.166 liraya çıkarılmıştır.

¹⁰⁸ Bakınız: **AYTEKİN**, s. 58-59; **BAHTİYAR/HAMAMCIOĞLU**, s. 75; **YILDIRIM/AYTUĞAR**, s. 53.

¹⁰⁹ **BAHTİYAR/HAMAMCIOĞLU**, s. 75

¹¹⁰ **UZUNALLI EROĞLU**, s.135. **YEŞİLTEPE**, s. 42.

¹¹¹ **UZUNALLI EROĞLU**, s.135. Aynı görüş için bknz **YEŞİLTEPE**, s. 42.

senet hamillerine karşı ileri süremeyecek ve çoğunlukla idari para cezasından daha büyük zararlarla karşılaşacaktır. Senedi ödeyip, işlemin karşı tarafı olan satıcı/sağlayıcıya karşı hukuki yollara başvurusu ise onun için hem meşakkatli olacak hem de uzun zaman alabilecektir.

Kaldı ki, idari para cezasının miktarına bakıldığında caydırıcı olmaktan uzak olduğu görülebilir. İdari para cezalarının caydırıcı olacak yüksek miktarlara çekilmesi ihtimalinde dahi, satıcı/sağlayıcıların, yüksek enflasyon sebebiyle daha da düşük kalacak idari para cezasını ödeyip, tüketici senedindeki meblağlar üzerinden senedin tedavül yoluyla ticari hayata devam edeceği kanaatindeyiz. Bu sebeple, tüketici işlemleri için nama yazılı kambiyo senedi düzenlenmesi zorunluluğunun uygulanmasının idari para cezası ile sağlanabileceğini düşünmemekteyiz.

III. TÜKETİCİ BAKIMINDAN GEÇERSİZ KIYMETLİ EVRAKIN HAMİLİ VE BAŞVURU BORÇLULARININ DURUMU

Tüketicinin, kıymetli evrakın "nama yazılı" olmadığına dayanarak kendisi bakımından geçersizlik def'ini ileri sürdüğü halde, senet üzerinde imzası bulunan diğer kişilerin sorumluluğu devam edecektir. Bu nedenle, böyle bir def'inin ileri sürülmesinden sonra senedin hamili, kıymetli evrak hukuku gereğince başvuru hakkını kullanabilecektir. Başvuru hakkı TTK md.713 ve devamında düzenlenmiştir. TTK md. 713/1'e göre "*vadede poliçe ödenmemişse hamil, cirantalara, düzenleyene ve poliçe dolayısıyla taahhüt altına girmiş olan diğer kişilere başvurabilir.*" Bu hakkın kullanılabilmesi için hamil, gerekli olan maddi ve şekli şartları sağlamak zorundadır.¹¹² TTK md. 724/1'e göre, düzenleyen, (poliçede) kabul eden, ciranta ve avalist hamile karşı mütelsilen sorumludur. Madde 724/2 uyarınca, hamil, başvuru hakkını kullanırken "sıra gözetmeksizin" kendisinden önce gelen senet sorumlularına gidilebilir. Başvuru hakkını kullanan senet hamili, TTK md 725 uyarınca, poliçenin ödenmemiş bedeli ve faiz şartı varsa faizi, gecikme faizini, protesto ve ihbar giderlerini ve senet bedelinin binde üçünü aşmamak kaydıyla komisyon ücretini isteyebilir.

TTK md. 724/3 hükmüyle, kendisine başvurulmuş bir müracaat borçlusu da yine kendinden önce gelenlere müracaat etme hakkına sahiptir. Dolayısıyla, hamile başvuru hakkı kapsamında ödeme yapan başvuru

¹¹² Bakınız: ÜLGEN /HELVACI/KAYA/NOMER ERTAN, s 133-139, 262-264, 356-358; PO-ROY/TEKİNALP, s.286-290, ÖZTAN, 26. Baskı, s. 193-200.

borçlusu da tüketici yönünden geçersiz olan senet nedeniyle, yetkili hamile ödeme yaptığı için senet üzerinde imzası bulunan diğer sorumlulara başvurabilecektir. Bu durumdaki bir başvuru borçlusu TTK md. 726 kapsamında, “ödememiş olduğu tutarın tamamını, ödeme tarihinden itibaren bu tutarın faizini, yaptığı giderleri ve senet bedelinin binde ikisini aşamamak üzere komisyon ücreti” talep edebilir.

Senedin lehtar konumundaki satıcı/sağlayıcıya, başvuru borçlusu olarak, sıra gözetilmesine gerek olmadığı için yetkili hamil doğrudan başvurabileceği gibi, yetkili hamilden önce gelip hamile ödeme yapan herhangi bir başvuru borçlusu da müracaat edebilecektir. Bu takdirden, tüketici işlemindeki sorumluluklarını yerine getiren, sunduğu mal ya da hizmetle alakalı bir sorun doğmamış bir satıcı/sağlayıcı, kambiyo senedinin nama yazılı olmadığı gerekçesiyle tüketici bakımından geçersiz olması üzerine kendisine başvurulduğunda, tüketiciye karşı kambiyo senetlerine özgü sebepsiz zenginleşme hükümlerine başvurabilecek midir? TTK md. 732(1) “Zamanaşımı sebebiyle veya poliçeden doğan hakların korunması için gerekli olan işlemlerin yapılmasının ihmali edilmiş olması dolayısıyla, düzenleyen veya kabul eden poliçeden doğan yükümlülükleri düşmüş bile olsa, bunlar poliçenin hamiline karşı, onun zararına zenginleşmiş olabilecekleri kadar borçlu kalırlar” hükmü ile kambiyo dolayısıyla sebepsiz zenginleşmeye başvurabilecek kişilerin, başvuru hakkını kullanması için gereken şartları yerine getirmemiş yahut bunlara ilişkin süreleri kaçırmış olması gerekir. Hüküm açıkça, “poliçenin hamiline karşı” ifadesini kullandığında kambiyoya özgü sebepsiz zenginleşme davasını senedin yetkili hamili açabilecektir. Dolayısıyla, satıcı/sağlayıcı davacı sıfatına sahip olamayacağından, kambiyo senetlerine özgü sebepsiz zenginleşme hükümleri ile talebini elde edemeyecektir.

Burada bahsi geçen sebepsiz zenginleşmenin, TBK içerisinde yer alan sebepsiz zenginleşme hükümlerinden farklı olduğunu vurgulamamız gerekir. TTK'daki sebepsiz zenginleşmeye başvurma hakkı senet hamiline tanınmakta dolayısıyla da “kendisiyle doğrudan doğruya herhangi bir hukuki ilişkiye girmediği düzenlenene veya senedi kabul eden muhataba karşı ileri sürülmektedir.”¹¹³ TBK kapsamındaki sebepsiz zenginleşmeye baktığımızda ise, ortada sözleşme varsa, “sözleşmeden doğan talep hakları sebepsiz

zenginleşme talebini önler.”¹¹⁴ Tüketici işlemi de “*eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi*” ifade ettiğinden burada sözleşmeye dayalı bir hukuki ilişki mevcuttur. Dolayısıyla, satıcı/sağlayıcı sözleşmeden kaynaklı olarak hakkını talep edecektir.

Tüketici bakımından geçersiz olan kambiyo senedinin lehtarları olan ve tüketici tarafından kendisine herhangi bir def'i ileri sürülemeyecek olan satıcı/sağlayıcı, TTK'daki kambiyo özgülü sebepsiz zenginleşmeye başvuramayacak fakat; senedin verilmesine temel teşkil eden tüketici işlemi sebebiyle TBK'daki sebepsiz zenginleşme hükümlerine başvurabilecektir. Bu takdirde, satıcı/sağlayıcının tüketici işleminden kaynaklı olarak alması gereken ve ödenmeyen ücretinin yanında maddî zararlarını da talep etme imkânı söz konusu olacaktır. Maddî zarar kalemi olarak, TTK md. 726'da sayılan müracaat hakkının kullanılması doğrultusunda ödenen giderler de yer almalıdır. TTK md. 726'ya göre “*Police bedelini ödemiş olan kişi kendisinden önce gelen borçlulardan; ödemiş olduğu tutarın tamamını, ödeme tarihinden itibaren bu tutarın faizini, yaptığı giderleri ve police bedelinin binde ikisini aşmamak üzere komisyon ücretini*” isteyebilir. Kendisinden önce gelenlere bu kalemleri ödemiş olan satıcı/sağlayıcının da maddi zarar kapsamında tüketiciden talep edilebilmesi gerekir.¹¹⁵

SONUÇ

TKHK md. 4/5, eTKHK md. 6/A'nın kambiyo senetleri bakımından çıkardığı sorunları tamamen çözememiş, senedin tüketici açısından “geçersizliği” yaptırımına dair fikir ayrılıkları ise varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Değerlendirmelerimiz çerçevesinde, maddede yer alan “geçersizliğin”, tüketicinin ehliyetine ilişkin olarak herkese karşı ileri sürülebilir mutlak bir def'i olduğu görüşü benimsenmiştir. Böylece, hem hükmün tüketiciyi koruma amacı gerçekleşmiş olacak; hem de içtihatlar yoluyla kabul edilmiş olan ehliyetle ilişkin hususların mutlak def'i olduğu yönündeki görüşe uyularak kıymetli evrak hukukundaki def'i sistemin den uzaklaşılacaktır.

Söz konusu senetlerle alakalı olarak yaşanan problemlerden bir diğeri de söz konusu senedin “tüketici işlemi” için düzenlendiğinin ispatıdır. Bunun için genellikle, tüketici işlemi için senet düzenlendiğinin tüketici ve satıcı/sağlayıcı arasındaki sözleşmeye konulması önerilmiştir. Öte

¹¹⁴ EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 28. Baskı, Ankara 2023, s. 965.

¹¹⁵ Bknz. EREN, s. 1193-1194.

yandan, “tüketici senedi” şeklinde bir ibarenin senet metni üzerine konulup konulamayacağı, böyle bir ibarenin senedin geçerliliğine etkisi tartışmalıdır. Bu şekildeki bir ibarenin senedin soyutluğunu ortadan kaldıracığı yönünde görüşler olsa da senet metninde bu yönde bir ibare, senette yazılı meblağın ödenmesini tüketici işlemindeki bir yükümlülüğün gerçekleşmesine bağlamıyorsa yazılabilir olduğu kabul edilmelidir. Bu türden bir ibarenin kıymetli evrak sisteminde var olan teminat senetlerine yakın bir anlam çıkarabileceği kanaati tarafımızca doğmuştur. Ancak, yine uygulamada, üzerinde “tüketici senedi” ibaresi olan bir senedin böyle bir senet olmadığı ya da bu ibareyi taşımayan bir senedin de bu türden bir senet olduğuna dair def’inin taraflarca ileri sürülebilmesi ihtimal dahilindedir. Böyle bir ibarenin varlığı ispata ilişkin belirsizlikleri ortadan kaldırmaya yeterli olmayacak, mesele her somut olayın şartlarına göre değerlendirilerek mahkemeler eliyle netliğe kavuşturulacaktır. Ancak kanaatimizce, senedin tedavül kabiliyetini azaltarak tüketicinin karşısına senet alacaklısı olarak satıcı/sağlayıcıyı çıkaracaktır. Böylece temel ilişkideki def’ilerin ileri sürülebilmesinin kolaylaşacağını düşünmekteyiz.

Tüketici işlemi için düzenlenen senetler açısından, maddenin tüketicinin müracaat borçlusu olduğu halleri de kapsayıp kapsamadığına yönelik yaptığımız değerlendirme neticesinde, hükmün, tüketicinin lehtar ve ciranta sıfatıyla tüketici işlemi için kambiyo senediyle borçlanmasını kapsaması gerektiği görüşündeyiz. Tüketicinin “avalist” olarak kambiyo senedi ile borçlanması ihtimalinde ise, TKHK md. 4/6’da yer alan “tüketici lehine olduğu verilen teminatlara” ilişkin hüküm sebebiyle mümkün olamayacağını, halihazırda md.4/5’in kambiyo senedi ile borçlanmayı düzenlemişken, bir sonraki hükümlerle avalisi de kapsam için almayı hedeflemediği tarafımızca değerlendirilmiştir.

Hüküm kapsamında doğan ya da doğabilecek noktaları değerlendirmiş olsak da kanaatimizce, bu meselelere ilişkin kesin cevapların, TKHK’nın sadece md. 4 kapsamında değil, diğer maddeler ile bir bütün olarak ticaret hukuku ile bağlantılı olacak soru ve sorunlar ile ele alınması ile mümkün olabilecektir. Böylece hem TKHK’nın amacını aşan hem de TTK’nın genel prensipleri ile çelişen hükümler ilgili kanunların ana ilkelere ayırılmadan düzenlenebilecektir.

KAYNAKÇA

- AKİPEK ÖCAL**, Şebnem: Madde 3/Akipek Şerhi, Tokbaş, Hakan/Tüzüner, Özlem Milli Şerh-6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Tokbaş, Hakan/Tüzüner, Özlem (Editörler), Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, İstanbul 2016.
- AKİPEK ÖCAL**, Şebnem/KARA, İlhan: Tüketici Hukuku Ders Kitabı: İkinci Baskı, Ankara, 2023.
- AL KILIÇ**, Şengül: "Tüketici İşlemleri Dolayısıyla Düzenlenen/Düzenlendiği İddia Edilen Kambiyo Senetlerinde Görevli Mahkeme Meselesi", Fulya Erlüle (Editör), 7. Uluslararası Asos Congres Hukuk Sempozyumu (27-29 Mayıs 2021) Tam Metin Kitabı, Elazığ, 2021, https://kongre.akademikiletisim.com/files/asos2021/asos-hukuk_tam_metin_kitabi.pdf (Erişim Tarihi: 31.08.2024) s. 328-329.
- ASLAN**, İ. Yılmaz: Tüketici Hukuku Dersleri: 5. Baskı, Bursa 2014.
- AYDOĞDU**, Murat: Tüketici Hukuku Dersleri: Ankara 2015.
- AYDOĞDU**, Murat/**KAHVECİ**, Nalan: Ticaret Hukuku Dersleri: Ankara 2021.
- AYHAN**, Rıza/**ÇAĞLAR**, Hayrettin/**ÖZDAMAR**, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar: 15. Baskı, Ankara 2022.
- BAHTİYAR**, Mehmet/**BİÇER**, Levent: "Adi İş/Ticari İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S.3, 2016, s. 395-436.
- BAHTİYAR**, Mehmet/**HAMAMCIOĞLU**, Esra: "Tüketicinin Kıymetli Evrak ile Borçlanması ve Sonuçları", Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 3, S.1,2015, s. 99-124.
- BATTAL**, Ahmet: "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Yönünden Tacirlerin Tüketici Sıfatı", Prof Dr. Ali Bozer'e Armağan, Karayalçın, Yaşar (editör), Ankara 1998, s. 313-332.
- BİLGİLİ**, Fatih: "Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Bonoda" Ciro Edilemez" Kaydına İlişkin 2007/202 No'lu Kararı Üzerine Bir Değerlendirme", TBB Dergisi, S. 78, 2008, s 29-36.
- BOZER**, Ali/**GÖLE**, Celal: Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Bası, Ankara, 2021

- BOZKURT**, Tamer: Ticarî İşletme Hukuku: 5. Baskı, Ankara 2023.
- CAN**, Mertol: "Yargı Kararları Işığında Tüketici Hukukunun Kambiyo Senetleri Tatbikatını Etkileyen Hükümlerine İlişkin Kısa Bir Değerlendirme", Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 2, 2020, s. 4109-4122.
- CENGİL**, Fatih: "Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 05.03.2014 Tarih, 2013/12-2113 Esas ve 2014/210 Kararı Işığında Tüketicinin Yapmış Olduğu İşlemler Nedeniyle Nama Yazılı Senet Düzenlenmesi Zorunluluğu", Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, 2014, s. 49-75.
- ÇABRİ**, Sezer: 6502 Sayılı Kanun'a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi: Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara 2021.
- ÇELİK**, Aytekin: "Tüketici İşlemlerindeki Ticari Amaç Unsurunun Ticari İş Açısından Değerlendirilmesi", Kadir Has Hukuk Fakültesi, C.11, S. 2, s.784; (Ticari Amaç)
- ÇELİK**, Aytekin: "Tüketicilerin Ödemelerine İlişkin Olarak Emre veya Hamiline Yazılı Kambiyo Senedi Düzenlenmesinden Kaynaklanan Sorunlar", Terazi Hukuk Dergisi, S. 209, 2024, s.44-60.
- EREN**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 28. Baskı, Ankara 2023.
- FIRINCIOĞULLARI**, Feray: Tüketici İşlemlerinde Şahsi Teminatlar, Ankara 2018.
- GÜMÜŞ**, Mustafa Alper: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, İstanbul 2014.
- GÜNER**, Temel: "Tüketici Lehine Güvence Veren Avalistin Sorumluluğu (TKHK m. 4/6), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.27, S.4, 2023, s. 233-263.
- KARA**, İlhan: Tüketici Hukuku: 3. Baskı, Ankara 2023.
- KARIKSIZ**, Muhammet Can: "Teminat Amacıyla Düzenlenen Kambiyo Senetleri ve Soyutluk İlkesi", Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 26, S. 2, 2022, s. 675-722.
- KENDİGELEN**, Abuzer: Çek Hukuku: 3. Baskı, İstanbul 2006.
- KENDİGELEN**, Abuzer/**KIRCA**, İsmail: Kıymetli Evrak Hukuku: İstanbul 2021.

- NARBAY**, Şafak/**AKKUŞ**, Muhammed: "Ticari İş ve Tüketici İşlemi Kavramları Ekseninde Görevli Mahkeme ve Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Düşünceler", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 44, 2020, s. 301-334.
- ODMAN BOZTOSUN**, Ayşe: "Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı", Legal Hukuk Dergisi, S. 53, 2007, s 1491 vd.
- ÖZEN**, Burak: Madde 4/ Şerhi, Tokbaş, Hakan/Tüzüner, Özlem Milli Şerh-6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Tokbaş, Hakan/Tüzüner, Özlem (Editörler), Milli Şerh 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, İstanbul 2016.
- ÖZTAN**, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997.
- ÖZTAN**, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku: 20. Bası, Ankara 2016.
- POROY**, Reha/**TEKİNALP**, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuk Esasları, 22. Bası, İstanbul 2018.
- PULAŞLI**, Hasan: Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 10. Baskı, Ankara 2023.
- SARIKAYA**, Merve: Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı: Teminat Poliçesi, Teminat Bonosu, Teminat Çeki, İstanbul 2018
- SÖNMEZ**, Numan Sabit: "Yargıtay İBBGK'nın 29.11.2019 Tarih ve 2018-5/6 Sayılı Kararı Çerçevesinde Tüketicilerin Düzenledikleri (Emre Yazılı) Kambiyo Senetlerinin Hukuki Akıbeti" Ticaret Kürsüsü Tartışıyor: Kürsü Seminerleri-I, İstanbul 2022.
- SÖNMEZ**, Numan Sabit: Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler, İstanbul 2019. (Şahsi Defiler)
- TÜZEMEN ATİK**, Ebru: "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Düzenlemelerinin Avale Etkisi", İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 1, s. 1-33.
- UYMAZ**, Alper/**TÜRK**, Mehmet Cemil: "Tacirin Tüketici Sıfatı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 72, S. 3, 2023, s. 1591-1633.
- UZUNALLI EROĞLU**, Sevilay: "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 1, 2004, s. 113-176.
- ÜLGEN**, Hüseyin/**HELVACI**, Mehmet/**KAYA**, Arslan/**NOMER ERTAN**, Füsun: Kıymetli Evrak Hukuku, 13. Bası, İstanbul 2019.

- ÜLGEN**, Hüseyin/**HELVACI**, Mehmet/**KENDİGELEN**, Abuzer/**KAYA**, Arslan/**NOMER ERTAN**, Füsün: Ticari İşletme Hukuku: 5. Baskı, İstanbul 2015.
- ÜNAL**, Ahmet Cemil: "Ticari İş- Tüketici İşlemi Ayrımı Kapsamında Tüzel Kişi Tacirlerin Durumu", BÜHFD, C. 6, S. 1, 2020, s. 37-52.
- YEŞİLTEPE**, Salih Önder: "6502 sayılı TKHK m. 4/5 Çerçevesinde Kıymetli Evrakın Tüketici Yönünden Geçersizliği Meselesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 20, S. 2, 2014, s. 23-44.
- YILDIRIM**, Abdulkerim/**AYTUĞAR**, Bilge: "Tüketici İşlemlerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 2, 2020, s.31-62.
- YÜCER AKTÜRK**, İpek: "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S.2, 2016, s.103-128.
- ZEVKLİLER**, Aydın/**ÖZEL**, Çağlar: Tüketicinin Korunması Hukuku: Ankara 2016.